

stiftsbladet

Folkekirken | Roskilde Stift | nr. 6 oktober 2020 | 71. årgang



TEMA

FRI OS FRA DET ONDE

**Eksklusivt interview med Judas
Gudstjeneste for mobbere og mobbeofre
Sådan tænker præsterne om ondskabens væsen**

En konfirmand dør og en tsunami rammer – hvorfor sker det?

Tekst: Peter Fischer-Møller, biskop

Foto: Christina Molbech

*Livet er en morgengave,
jorden er en dejlig jord,
der er krokus i min have,
der står øller på mit bord.
Under himlen synger lærken
som et fjernt bevinget frø,
for en lærke tænker hverken
på at kæmpe eller dø.*

Det er første strofe i Halfdan Rasmussens digt "Noget om helte". Og det er sådan, det er for lærker og mennesker. De fleste af os oplever en gang imellem livet som en morgengave. Men sådan er det ikke for alle, og sådan er det ikke altid. Vi lever ikke i paradiset, men øst for Eden. Og her er kamp og død en del af virkeligheden.

Et mørke har sneget sig ind i vores tilværelse som en sort slange.

Nogle gange fylder det næsten det hele. Et jordskælv får en by til at falde fra hinanden. En tsunami rammer. Skovbrande breder sig i Californien og koster mange mennesker livet, mens 100.000 må flygte for flammerne. Græshopperne hærger Østafrika og millioner af mennesker er truet af en sultkatastrofe. En borgerkrig er i gang mindre end 1500 km fra vores grænser i Ukraine. Krigen har i løbet af 7 år kostet 30.000 mennesker livet, mens hundredetusinder er drevet



på flugt. Lige nu er vi alle – mere eller mindre – ramt af den verdensomspændende corona-pandemi.

Sådan ser mørket ud i den store skala ude i verden. Noget virker bare helt tilfældigt, andet har mennesker ansvar for.

Men det er også på spil i vores nærområde. En konfirmand dør af kræft. En pensionist på cykel bliver overset af en lastbil i et højresving og bliver knust. En pige bliver mobbet i skolen og mister livsmodet. En tilfældig forbipasserende bliver fanget i en skudveksling mellem to bander, bliver ramt i hovedet og dør.

Vi har indrettet vores samfund med politi og domstole, med militær og civilforsvar og en sundhedssektor, som hver på deres felt gør, hvad de kan, for at forebygge og begrænse mørkets magt over mennesker. Vi indgår internationale aftaler for at forebygge krige og katastrofer.

Men vi har ikke fået bugt med mørket.

Midt i og på tværs af det overskud af skønhed og glæde livet rummer, er der en ondskab på færde, som snylter på godheden og suger kraften ud af glæden.

Noget er der – som ulykker, sygdom og død – som uomgængelige elementer i vores tilværelse. Andet er knyttet til menneskers tanker og handlinger individuelt eller sammen. Noget sker med vilje, andet på tværs af de bedste intentioner.

Allertættest på kommer det, når det går op for os, at kampen mellem lyset og mørket – ikke kun og først og fremmest – er en kamp mellem os og noget eller nogen andre, men en kamp i hvert enkelt menneskes sind og hjerte. Eller som Paulus udtrykker det: "Det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke, men det onde, som jeg ikke vil, det gør jeg" (Romerbrevet 7,19).

Om ondskaben i verden og i os, og om det lys, der bryder mørkets magt handler dette stiftsblad.



STIFTSBLADET, OKTOBER 2020

Udgiver: Roskilde Stift
Palæet, Stændertorvet 3A,
4000 Roskilde.
Tlf. 4638 1920
www.roskildestift.dk

Følg Roskilde Stift på Facebook:
www.facebook.com/roskildestift

Ansvarshavende redaktør:
Otto Lundgaard
tlf. 4033 2127
e-mail: nol@km.dk

Journalist:
Rasmus Birkerød
tlf. 3027 2319
e-mail: rabi@km.dk

Roskilde Stifts
kommunikationsmedarbejder:
Sidsel Drengsgaard
tlf. 3033 9941
e-mail: smad@km.dk

Fotos: Rasmus Birkerød, Thomas Olsen,
Kim Rasmussen og Otto Lundgaard

Forsidebillede: Christina Molbech

Billederne på side 19-20 er bragt med
tilladelse fra Zentropa.

Uddrag fra bog på side 32 er bragt med
tilladelse fra forlaget.

Korrektur: Lisbeth Grønberg

Layout: Itkin grafisk/itkin.dk

Tryk: KLS PurePrint A/S
Papir: Pureprint Uncoated

Oplag: 2.700

Næste nummer af Stiftsbladet udkommer
primo december 2020
Tema: Velkommen til de nye menighedsråd
Deadline: 20. oktober



VELKOMMEN TIL STIFTET

Ny kommunikationskonsulent i stiftet	4
Ny jurist i stiftet	5

TEMA: FRI OS FRA DET ONDE

Helvedesgabet byder kirkegængerne velkommen	6
Helvedesgabet talte til menigmand	8
Sådan tænker præsterne om ondskabens væsen	10
Djævlegudstjenester i børnehøjde?	16
Jagten, filmanmeldelse	19
Judas – Den Onde selv?	21
Eksklusivt interview med Judas	25
Gudstjeneste for mobbere og mobbeofre	27
Hvem kan tro på en Gud, der er kærlig	30
Du falder i levende hænder	32
Den 8. dødssynd, boganmeldelse	38
Retrætekursus for præster	39
Konfirmandtræf 2021	bagside

Ny kommunikationsmedarbejder:

Jeg glæder mig til at lære stiftet at kende

En rød tråd i journalist Sidsel Drengsgaards virke er kirke og kommunikation. Her fortæller hun om sig selv og sine tanker om sin nye stilling.

Tekst: Sidsel Drengsgaard

Foto: Rasmus Birkerød



Jeg er vant til at skrive nyheden, ikke til at være nyheden. Sådan tænker jeg egentlig, at det fortsat skal forblive. Men her vil jeg gøre en undtagelse og fortælle lidt om, hvem jeg – Roskilde Stifts nye kommunikationsmedarbejder – er.

Jeg har som journalist boltret mig i alle Kristeligt Dagblads sektioner, men mest af alt har jeg fundet mig hjemme i arbejdet med kirke-, tro- og eksistensjournalistik.

Jeg kommer fra en stilling på Kristeligt Dagblads specialmedie

Kirke.dk, som jeg var med til at bygge op og lancere. I DUF – Dansk Ungdoms Fællesråd – har jeg arbejdet med politisk strategisk kommunikation.

Jeg er uddannet fra RUC i journalistik og filosofi. To fag, der supplerer hinanden på bedste vis: Håndværket møder tænkensomheden og fordybelsen.

Kommunikation, der gør en forskel

Jeg holder særligt af at skrive de historier, som gør en forskel for folk. Fordi de personligt eller professionelt bliver inspireret eller opmuntret. Det kan udfolde sig i det store eksistensinterview, men det kan også ske i et interview med en kirkegårdsleder, der engageret fortæller om, hvordan de ansattes kreative grandækning af kirkegården i adventstiden har fået besøgstallet til at stige.

Jeg er nysgerrig og elsker gode historier, levede liv og passionerede mennesker. Og alt det finder man i folkekirken, som jeg allerede har min gang i, og som jeg holder meget af. Jeg glæder mig til at bidrage til stiftets kommunikationsindsats og på den måde støtte op om den rigdom.

Jeg ser frem til at lære stiftet at kende. Kirkegængere, ansatte, frivillige, folkevalgte – og dem, der måske for første gang finder vej ind i én af stiftets 330 kirker.

Sammen om en ny kommunikationsstrategi

Jeg glæder mig til sammen med biskoppen, stiftskontorchefen og stiftsrådets kommunikationsudvalg at begynde arbejdet med at udforme en ny kommunikationsstrategi. En strategi, der skal tage udgangspunkt i stiftets mission om at være en gæstfri folkekirke. En kirke, der forkynder evangeliet, så der skabes forbindelse mellem liv og tro, mellem ude og inde, mellem land og by,

mellem skaberværk og dagligdag, mellem ord og handling.

Mit ønske er, at vores nye kommunikationsstrategi skal blive til i en dynamisk proces, hvor så mange stemmer som muligt skal høres. Derfor vil jeg i den kommende tid forsøge at være tilstede i forskellige sammenhænge her i stiftet. Her håber jeg at møde en masse aktive

kirkefolk, som kan fortælle mig mere om liv og virke. Målet er at formulere en grundfortælling om Roskilde Stift, der kan fungere som en rettesnor for valg af platforme og prioritering af kommunikationsaktiviteter.

Selv er jeg rundet af den jyske muld, men har hele mit voksenliv boet i København. De sidste ti år

på Nørrebro, hvor jeg bor sammen med min mand, der er sognepræst, og vores tre døtre.

Sidsel Drengsgaard afløser Rasmus Birkerød, der i stedet fortsætter som freelancejournalist på Stiftsbladet.

Ny jurist:

Jeg vil rådgive i øjenhøjde

Benedikte Vinkel kommer til Roskilde Stift fra en stilling i Anklagemyndigheden. Hun har efteruddannet sig inden for kommunikation og glæder sig til at rådgive menighedsråd.

Tekst: Sidsel Drengsgaard

Foto: Rasmus Birkerød



Jeg har som ambition at give menighedsrådene juridisk rådgivning i øjenhøjde. Det skal være til at forstå, siger 32-årige Benedikte Vinkel, der netop har haft første arbejdsdag som fuldmægtig i stiftet.

Hun er uddannet jurist fra Københavns Universitet i 2015 og har siden da arbejdet i Anklagemyndigheden, først i København og siden i Roskilde.

Hun har på sin uddannelse beskæftiget sig særligt med kommunikation og retorik, da hun brænder for at kunne give forståelig juridisk rådgivning.

- Jeg ser det som min opgave her i stiftet at kunne hjælpe menighedsråd fra A til B på lovlig vis. Så kan det godt være, man må gå en anden vej, end man havde forestillet sig, men det vigtigste er at nå frem på forsvarlig vis, siger hun.

Benedikte skal rådgive menighedsrådene i forbindelse med byggesager og rådernes funktion som arbejdsgiver. Hun kommer også til at bistå stiftet i nye samskabelsesprojekter.

- Jeg glæder mig rigtig meget til at komme i gang og ser frem til at arbejde i folkekirken, siger hun og fortæller, at hun i studietiden nød at komme i Vor Frue Kirke i København, der ligger lige over for det juridiske fakultet. Her er hun også konfirmeret, gift og har fået sine børn døbt.

- Jeg elsker roen i kirkerne og de smukke rum. Jeg har også sunget i gospelkor i mange år. Jeg tror, det giver god mening, jeg er landet her i Roskilde Stift, siger hun.

Benedikte Vinkel bor i Holbæk sammen med sin mand, der er læge. Sammen har de to sønner på to og fire år.





Helvedesgabet byder kirkegængerne velkommen

Djævlene fører synderne ind i Helvedesgabet. Det er det første kalkmaleri, der møder kirkegængerne i Tuse Kirke ved Holbæk. Det harmonerer på ingen måde med mit syn på Gud, siger kirkens præst.

Tekst og fotos: Rasmus Birkerød

Det er på alle måder overrumplende at træde ind i Tuse Kirke ved Holbæk. Detaljerigdommen i loftets kalkmalerier af Isefjordsmesteren fra 1400-tallet forekommer nærmest uendelig. Intet lader til at være tilfældigt.

Ej heller placeringen af motiverne. Og netop det udfordrer kirkens præst Pia Heegaard Lorentzen. Hun peger op på det første kalkmaleri, der møder kirkegængerne.

- Billedet deroppe viser Djævelen, der indfanger de afdøde til evig pinsel. På den måde skal billedet virkelig få dig til at frygte døden og Gud. Det er det første, du ser, når du træder ind i kirken. Velkommen til, siger hun i et toneleje, der næsten kunne lyde som om, at hun er i gang med et mindre møgfald mod de kunstnere, der stod med malerpenslen i hånden for omtrent 550 år siden.

Noget af de første, der møder kirkegængerne i Tuse er indsamlingsbøssen og Helvedesgabet. - Vi skal heller ikke være blinde for, at sådan et billede har fået folk i Middelalderen til at smide flere penge i indsamlingsbøssen, siger sognepræst Pia Heegaard Lorentzen.

Pia Heegaard Lorentzen kunne sagtens undvære både motivet og dets fremtrædende placering i kirken.

- Ja, jeg vil gerne af med det maleri, siger hun og giver plads til et smil.

Hun understreger, at det selvfølgelig er sagt med et glimt i øjet, men Helvedesgabet ved indgangen er så langt fra hendes egen tro på både Gud og hendes tanker om ondskabens væsen, som det kan komme.

- Jeg tror ikke på, at der er et Helvede. Eller en Gud, der kunne finde på at sende os derhen, som kalkmalerierne her fortæller. Vi falder derimod alle i Guds hånd. Det er min tro. Djævelen er menneskeskabt, siger hun.

Hvad mener du med det?

- Jeg tror, at vores forestilling om Djævelen og Helvede sker, når vi forsøger at finde mening i det meningsløse. Som når en mor lige kører ned og henter slik en fredag aften og ikke kommer tilbage, fordi hun på vejen blev ramt af en bilist, der kørte ræs. Den slags sker jo. Og der er det helt menneskeligt, at finde en mening, der hedder, at det var Djævelen, der var på spil.

Konfirmanderne

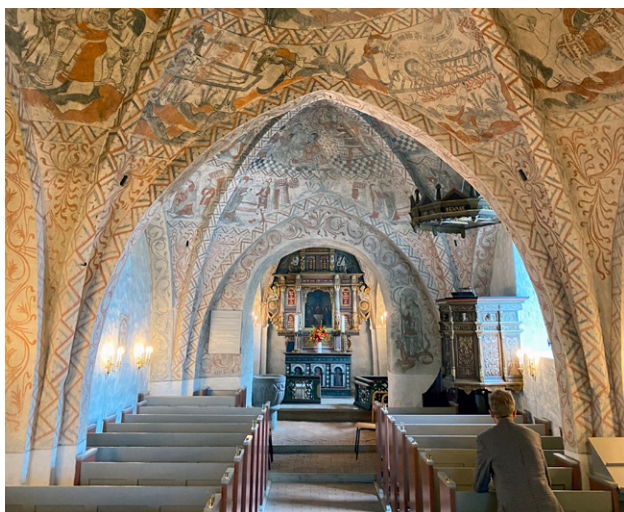
Hun fortæller, at Helvedesgabet på kalkmaleriet udfordrer hendes formidlingsevner, når hun skal forklare sin tro - om at Helvede ikke eksisterer - over for konfirmanderne.

- Konfirmanderne kan sagtens forstå det billede. Det fortæller jo ret tydeligt, at hvis man er et ondt menneske eller gør en ond gerning, så bliver man dømt til Helvede. Jeg kan ofte have en fornemmelse af at tale for døve øren, når jeg taler om, at vi alle falder i Guds hånd, når de samtidig kigger op på ham der. De ligner nogen, der tænker: "Ja, den er god med dig".

Men hun tager gerne kampen op og taler lodret imod billedet over for de unge. For eksempel, når hun siger, at hun er overbevist om, at selv Adolf Hitler er hos Gud.

- Det provokerer dem helt klart. Men jeg tror på, at når jeg dør og ryger ud over kanten, så griber Guds hånd mig. Og, ja, så tror jeg faktisk, at der venter en dommens dag, hvor jeg skal se Gud ansigt til ansigt og forstå alt fuldt ud. Også det onde, jeg gjorde, og det onde jeg ikke vidste, at jeg forårsagede. Og det kan sikkert blive smerteligt at se. Men det er den kærlige Gud, jeg er hos, når det sker. Ikke djævlene, der sender mig i Helvede, fastslår Pia Heegaard Lorentzen og citerer Paulus' Første Brev til Korintherne, kapitel 13:

"Endnu ser vi i et spejl, i en gåde, men da skal vi se ansigt til ansigt. Nu erkender jeg stykkevis, men da skal jeg kende fuldt ud, ligesom jeg selv er kendt fuldt ud."



Tuse Kirke er dateret fra omkring år 1200. Kalkmalerierne fra Isefjordsmesteren stammer fra omkring år 1460-80. Kalkmalerierne blev afdækket i 1890 og efterfølgende restaureret. Oprindeligt har skibets vægge også haft kalkmalerier.

KIRKEHISTORIKER:

Helvedesgabet talte til menigmand

Helvedesgabet i Tuse Kirke fremhævede en vigtig pointe overfor middelalderens kirkegængere: **At alle uanset stand er lige for Gud – og at ondskaben kan fange os alle, mener kirkehistoriker og præst, Rasmus H.C. Dreyer.**

Tekst og foto: Rasmus Birkerød



Man har aldrig tidligere været i Tuse Kirke og medgiver hurtigt, at det er bemærkelsesværdigt, hvor central en placering Helvedesgabet har som noget af det første, man ser, når man ankommer til kirken.

- Det har stået ret klart, når man trådte ind her, at i dette kirkerum er der noget på færde, der er større end din mark og din ko, siger Rasmus H.C. Dreyer, der er formand for Selskabet for Danmarks Kirkehistorie, har en ph.d. i kirkehistorie og 1. september blev indsat som ø-præst på Agersø og Omø.

- Billedet med Djævelen, der sender dig i Helvede skulle minde kirkegængeren om, at der er en fare for, at det onde kan tage dig, siger han og fortsætter:

- Man skal ikke være i tvivl om, at kunsterne med de her motiver har talt ind i noget, der er erfaringsbaseret. Alle har kendt til det i Middelalderen, og det gør vi også i dag: Nemlig, at den onde handling kan tage én, så en ond handling bliver til flere. Ondskaben er altså en størrelse, der kan vokse og fange os.

Dette kalkmaleri møder kirkegængerne, når de ankommer til Tuse Kirke. Helvedesgabet har dog også haft en positiv betydning for kirkegængere på 1400-tallet mener kirkehistoriker Rasmus H.C. Dreyer, der peger på, at maleriet viser, at også konger og biskopper var i fare for fortabelsen.



Og onskaben kan vokse til noget, der kommer ud af vores kontrol. Budskabet her er altså, at det onde er en del af tilværelsen, og at Djævelen lurker på os allevegne, siger Rasmus H.C. Dreyer.

Han mener dog, at kalkmaleriernes dominerende fortælling i Tuse Kirke – til trods for Helvedesgabets fremtrædende placering – er, at der er hjælp at hente mod ondskab, død og fortabelse hos både Gud og helgener.

Han peger desuden på den væsentlige pointe ved motivet med Helvedesgabet, at kunstnerne også har ønsket at gøre opmærksom på, at alle er lige hos Gud uanset stand.

- Se på billedet. Læg mærke til, hvem det er, der er på vej ind i gabet. Det er både høj og lav. Det er biskopper, konger, kvinder og mænd. Alle er i fare for fortabelsen. Det, tror jeg, har talt til den almindelige bonde i 1400-tallet. At der måske kan være uretfærdighed her på jorden, men efter døden venter retfærdigheden.

VÆR OPDATERET på kirkelivet i dit stift

Tegn abonnement på Stiftsbladet - det er nemt, det er billigt, og det er godt givet ud

Kære læsere!

Selvom flere menighedsrådsmedlemmer genopstiller til valget – og om muligt bliver genvalgt til at virke for sognets liv og vækst i de kommende fire år – så siger erfaringen, at der hvert fjerde år finder en vis udskiftning sted i menighedsrådets sammensætning. Det samme gælder således Stiftsbladets kreds af abonnenter, eftersom mange af vore læsere får det årlige abonnement dækket af kirkekassen.

Indeværende opslag er derfor en opfordring til menighedsrådene om, at I – naturligvis såfremt medlemmerne ønsker det – husker at melde til Stiftskontoret, hvor mange abonnementer, I ønsker at tegne for 2021. Husk at anføre navn og postadresse på abonnenterne – og glem ikke, at I også kan glæde kirkegængerne ved at bestille et par ekstra stiftsblade til våbenhuset og sognegården ☺

Hvis du udtræder af menighedsrådet, afskærer du dig ikke fra at følge gangen i kirkelivet og livet i kirkegangen i Roskilde Stift. Flere privatpersoner har allerede tegnet abonnement på Stiftsbladet, og for bare 130 kr. om året er der også plads til dig på listen.

Stiftskontorets mailadresse er **kmros@km.dk**.

Vi ses i Stiftsbladet!



FAKTABOKS

Et årligt abonnement på Stiftsbladet omfatter fire årlige udgaver af bladet (februar, marts, oktober og december), Stiftsårbogen (januar), Prædikenpause (august) samt det store magasin Stiftsdagen (der knytter sig til næste års store stiftsarrangement, der ventes afholdt i september).

Sådan tænker præsterne om ondskabens væsen

Stiftsbladet stiller Roskilde Stifts præster 5 korte spørgsmål om ondskab.

Tekst og fotos: Rasmus Birkerød

Er Djævelen et selvstændigt væsen, der kan besætte et menneske? Kan et menneske blive født ondt? Og bør vi i egentlig indføre skriftestolen i folkekirken? Det er store spørgsmål, som er svære at svare ja eller nej på.

Stiftsbladet spørger alligevel.

Vi har via mail stillet alle præster i Roskilde Stift fem spørgsmål om ondskab, hvor de i første omgang kun måtte svare ja eller nej.

80 præster svarede.

Men kan man overhovedet svare ja eller nej på tros- og eksistensspørgsmål? Formen er givetvis lige så forhadet, som den er elsket.

For naturligvis er det ofte svært at svare så kort og kontant på den slags store spørgsmål. Og selvføl-

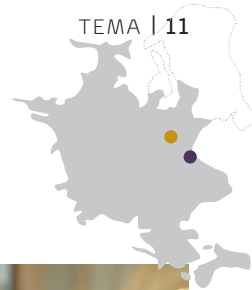
gelig findes der mange positioner og holdninger, der ikke blot er et ja eller et nej – men et sted midt i mellem.

Men JA-NEJ-formen har et formål. Den inviterer modtageren ind i et ellers komplekst debatfelt og giver samtidig anledning til at sætte nuancer på tilværelsens store spørgsmål, der ellers kan være svære at tage hul på.

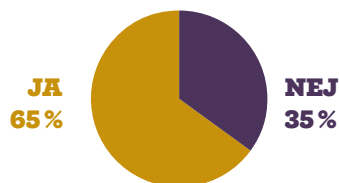
Derfor har vi bedt ti af de præster, der har svaret på de enkelte spørgsmål om at uddybe deres svar. De fremgår på de følgende sider.

Og mens du læser, så prøv at stille dig selv spørgsmålet:

Hvad ville du svare?



Hans Eiler Hammer sognepræst
Syv-Ørsted-Dåstrup Pastorat



Charlotte Dybdahl Winther sognepræst
Køge Sogn

Foregår der i universet en kamp mellem det gode og det onde?

52 af 80 præster svarede JA.

Ja. Der findes en ond og en god magt der kæmper en daglig kamp i universet. Når det onde for mig er en uundgåelig skæbnemagt i verden, så skyldes det, at det onde eller den onde har et andet ophav end Gud. Der har således eksisteret to magter, en god og en ond. Der er disse magter der kæmper i universet og i os mennesker.

Hvad er så det ondes ophav? Det bedste svar måske, at det onde skyldes sig selv. Det ondes eksistens kan ikke være en del af Guds gode skaberværk, eller som nogle vil hævde – en falden engel.

Samtidig giver det ingen mening at fornægte det ondes eksistens. Det er en del af virkeligheden, som er nødvendig som baggrund for at forstå det gode.

Uden det ondes eksistens ville mennesker ikke være i stand til at erkende og værdsætte det gode. Det er det ondes eksistens, der tvinger mennesket til at gøre det gode!

Det handler derfor om at erkende, at der i universet såvel som i mennesker foregår en daglig kamp mellem det gode og det onde.

Man kan så spørge: Hvis Gud er god og almægtig, hvorfor eksisterer det onde så?

Op igennem kirkehistorien har kristne teologer, filosoffer og andre velmenende forskere søgt efter en dybere forklaring på det ondes tilstedeværelse og natur og forsøgt at besvare spørgsmålet - uden tilfredsstillende svar. Det kan ikke lade sig gøre, fordi vi kun forstår stykkevis og delt, som Paulus også siger det.

Men Gud kan ikke være årsag til det onde.

Nej. Jeg tror ikke, at Gud sidder i sin himmel og Satan

28 af 80 præster svarede NEJ.

sidder i sit helvede og de to kæmper om at få flest indbyggere i deres rige.

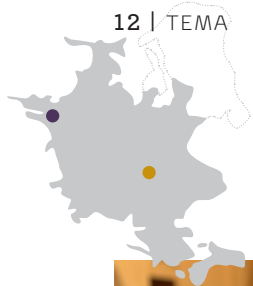
Jeg tror på, at der er én magt i universet, og det er Gud! Og Gud er god, og Gud er kærlighed. Det onde sker, når netop det gode kammer over. Jeg tror på, at vi mennesker alle sammen har gode intentioner, vi søger faktisk at gøre det gode hele tiden. Nogle gange søger vi at gøre for meget godt for os selv og ikke for andre. Og i mange tilfælde så er det gode ikke godt for alle.

Eksempel: I Danmark slår vi ikke vores børn længere, fordi vi ikke tror på, at det har nogen gavnlige effekt. Men i Indien kunne man nærmest ikke forestille sig, hvordan man skulle opdrage et barn uden at slå det. For man mener, at det gavner børnene. Det gode er kulturelt forskelligt.

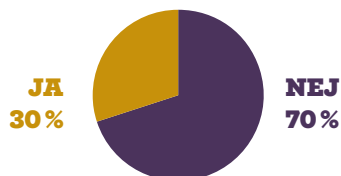
Et andet eksempel: De meget udskældte curlingforældre her i Danmark vil jo kun det allerbedste for deres børn, de pakker dem ind i vat og bærer dem hele vejen. I godhedens navn. Men det bliver jo for meget af det gode.

Eller hvad med en jihad-kriger, der handler i godhedens navn. Han tror på, at han handler efter sin gode guds vilje, når han laver terror, fordi han tror på, at vi i Vesten ville få det bedre, hvis vi omvendte os. Ligesom de kristne gjorde under korstogene.

Så nej, jeg tror ikke på, at der en magt, der prøver at hive os i den forkerte retning. Jeg tror grundlæggende på det gode i mennesker og på den gode Gud.



Jacob Broholm Møller sognepræst
Nordrupøster-Ørslev-Farendløse-Sneslev Pastorat



Helga Tidemann Jensen sognepræst
Årby Sogn

Nogle mener, at Djævelen er summen af alt det onde, der sker i verden. Men tror du på, at Djævelen snarere er et selvstændigt væsen, som for eksempel kan besætte os?

24 af 80 præster svarede JA.

Ja. Jeg ser det onde som en person, et selvstændigt væsen, der er Djævelen og som kan antage utallige former. Jeg mener, at Djævelens største succes er, når vi tror, at han ikke findes. Jeg tror, at der sker meget i verden, som ikke er Guds vilje, og det lægger jeg over på Djævelen, for han er den, der ødelægger og splitter.

Ligesom Gud har engle, så har også Djævelen sine tjenere. Der er også en risiko for, at vi kan ende som redskaber for Djævelen. Jeg tror, at Djævelen kan bruge os til at fremme sine mål.

Tænk på Utøya. Jeg har en studiekammerat, der er præst i Oslo. Hun fortæller, at efter Utøya-massakren, så blev det spørgsmål meget virkeligt for konfirmanderne. Her indfandt der sig en tro på det onde, som en person, der kan komme og gøre stor skade.

Når jeg har konfirmander, bruger jeg ofte et dilemma-billede fra deres hverdag omkring mobning. De kan vælge at gå med i flokken og holde én udenfor eller de kan invitere vedkommende indenfor. Eller det tredje standpunkt: blot at se på/til. Det gør jeg for at illustrere, at vi ofte i hverdagen står i situationer, hvor vi kan vælge at bygge hinanden op eller sable hinanden ned.

I forhold til konfirmanderne bruger jeg også Lord Voldemort fra Harry Potter-historien som et eksempel. Når frygten for ham bliver for stor og diffus, så bliver han af historiens øvrige karakterer omtalt som "du-ved-nok-hvem". Derimod vælger Harry Potter at kalde ham ved navn, for ikke at give ham større magt end han har.

56 af 80 præster svarede NEJ.

Nej. Jeg ser ikke Djævelen som et selvstændigt væsen. Djævelen er en menneskeskabt figur, der kan lære os noget om verden og om os selv.

Det er ikke Djævelen, der er modstanderen eller fristeren. Fristelsen og det onde bor inde i os selv, og der skal hverken slange eller en mand med horn til at lokke os mennesker væk fra det gode og over i forskellige grader af ondskab. Det klarer vi nok så fint selv.

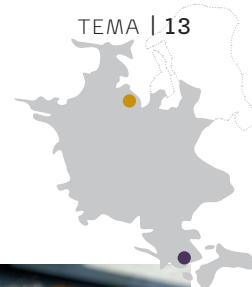
Jeg tror heller ikke på, at noget udefrakommende på den måde kan besætte os. Hvis vi påstår, at en besættelse er noget, der kommer udefra – at vi for eksempel er besat af Djævelen – så forklarer vi på en måde også ondskaben uden at sætte os selv på spil. Så bliver vi ofre, og så er det onde, vi gør, noget, der sker med os uden, at vi kan gøre noget ved det.

Jeg kommer til at tænke på Paulus' berømte citat fra Romerbrevet:

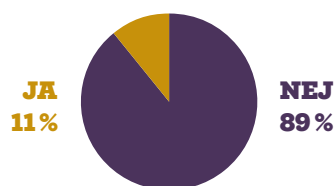
"For det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke, men det onde, som jeg ikke vil, det gør jeg".

Paulus forklarer godt nok sin erfaring med, at det er "synden der bor i mig" som handler, når han gør det onde. Men for mig er det netop i tråd med en forståelse af ondskab, der placerer både det gode og det onde inde i mennesket.

Det stiller for alvor mennesket til ansvar - et ansvar vi ikke kan bære, hvilket er grunden til, at vi har brug for Jesus Kristus til at give os frelsen, befrielsen fra det onde.



Lisbeth Thomsen sognepræst
Tveje Merløse Sogn



Knud Munck sognepræst
Kalvehave-Stensby Pastorat

Når vi bliver ramt af ondsken, er det så Gud, der vil vise/lære os noget?

9 af 80 præster svarede JA.

Ja. Gud kan føre os igennem lidelser og vanskelige oplevelser, der føles som et angreb fra onde åndsmagter, men Gud har fat i den lange ende, og der sker kun det, han tillader.

Det, der sker, er ikke tilfældigt. Prøvelser kommer fra Gud for at forædle troen og for, at vi skal blive mere afhængige af Gud. Ikke den afhængighed, der handler om at blive hjulpet, men derimod en "kommen Gud nærmere". Vi ledes ind i Guds kærlighed, som forandrer vores hjerte, så vi elsker ham.

Lidelsen er ikke usædvanlig for et kristent menneske. Rundt om i verden er der mange kristne, der lider. Jesu disciple led jo også.

I det hele taget er lidelsen en gammel kristen erfaring, som nævnes i Det Nye Testamente; for eksempel i Peters første brev kapitel 1. Brevet er stilet til de kristne menigheder i Lilleasien. Her skriver Peter, at en "arv" venter i himlen på den anden side af de lidelser og forfølgelser, de er udsat for.

"...Da skal I juble, skønt I nu en kort tid, hvis det skal være, må lide under prøvelser af mange slags, for at jeres tro, der er mere værd end det forgængelige guld, der dog prøves i ild, kan stå sin prøve og blive til pris og herlighed og ære, når Jesus Kristus åbenbares."

Luther talte om Djævelen som Guds lænkehund. Det er Gud og ikke Djævelen, der bestemmer. Når vi lider, oplever vi måske, at det er angreb, der sætter ind fra åndsmagter, der ønsker at ødelægge os.

Men når vi søger hjælp hos Gud, "gemmer han os i sin hytte på ulykkens dag", og vi kan mærke en fred midt i det, vi kæmper med.

Gud passer på os.

71 af 80 præster svarede NEJ.

Nej. Jeg tror ikke på, at det onde sker med Guds billigelse eller måske ligefrem Guds vilje, fordi han vil hærde os gennem lidelser og prøvelser for derved at føre os nærmere til Ham. Jeg tror ikke, at Gud vil indlade sig på den slags pædagogik. Gud er ikke masochist.

I kollekten til vielsesritualet beder præsten om, at parret må holde ud i samværet, "også selv om de ikke bliver fri for prøvelser". Gud vil altid være med dem og hjælpe dem. Men det er ofte parret selv, der skaber miseren.

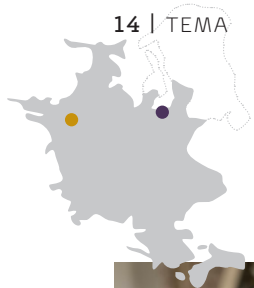
Jeg vil helst undgå at give Gud skylden for det onde og fortolke påførte lidelser som prøvelser, der indgår i Guds hemmelige plan.

Grundlæggende vælger jeg at opfatte Gud som god og lægge skylden for det onde over på mennesket. Gud vil det gode, og Gud er udtryk for det gode i livet, f.eks. tillid, kærlighed, barmhjertighed, nåde, forståelse og overbærenhed.

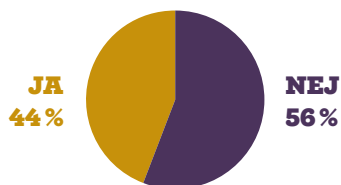
Man kan måske sige, at Gud lader det onde ske ved, at han har overladt verden til os. Ondskaben er dermed et resultat af menneskelig egoisme og trang til at hævde sig selv på bekostning af næsten.

Vi siger i bønner: "Led os ikke ind i fristelse, men fri os fra det onde". Dermed udtrykker vi et ønske om, at Gud vil hjælpe os med at bekæmpe det onde, så det ikke tager overhånd.

Gud kan eller vil ikke altid blande sig i, hvad der frembringer ondsken. Men han lider med os, og han står ved vores side i lidelsens stund. Mennesker bør derfor være tålmodige og holde ud i troen på, at alt bliver godt igen.



Sanne Bojesen Kristensen sognepræst
Viskinge-Åvnso Sogn



Marianne Pedersen sognepræst
Jakobskirken, Roskilde søndre Sogn

Bør vi indføre skriftestolen i folkekirken?

24 af 80 præster svarede JA.

Ja. Jeg tænker, at en skriftestol eller et synliggjort skrif-terum ville tydeliggøre, at der er mulighed for skriftemål i folkekirken, og at det kan foregå anonymt.

For nogle år siden oplevede jeg faktisk at blive lidt mis-undelig på katolikkerne. Jeg var i Sacre Coeur-kirken i Paris. Her havde kirken 4-5 skriftestole. Foran hver af dem stod nogle stole på en række, hvor de ventende "sad i kø".

I det øjeblik følte jeg mig tiltrukket af denne mulighed for at skrifte anonymt. Det er jo guld værd. For er det alle, der magter først at skulle ringe og aftale tid med en præst, man måske slet ikke kender – for derefter at sidde overfor vedkommende "face to face"?

Der er skriftestolen nemmere og mere anonym. Jeg tænker faktisk, at der allerede nu er folkekirke-kristne, der går i den katolske kirke for at skrifte.

For mig er det at skrifte ikke et spørgsmål om at skulle præstere noget – eller om at skulle gøre noget bestemt for at få tilgivelse. Skriftemålet er for mig syndsbe-ken-delse, som står stærkere, når synden bekendes over for en anden, og syndsforladelsen tilsiges mig konkret fra en anden.

Skriftemålet er for det menneske med en brudt samvit-tighed, der skal genoprettes. Et skriftemåls syndsbe-ken-delse sætter et menneske fri. Det er juveler, som vi alle-rede har i folkekirken, og som vi godt kan være stolte af – men som vi bør gøre langt mere opmærksom på.

56 af 80 præster svarede NEJ.

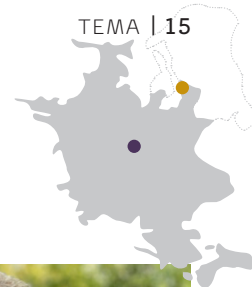
Nej. Skriftestolen indikerer, at vi skal gøre noget (skrif-te) for at fortjene Guds nåde. Vi er omfattet af Guds nåde og barmhjertighed – også når vi gør noget forkert, og det er en sag mellem Gud og det enkelte menneske at håndtere det forkerte, der er gjort.

Som protestant mener jeg, at man skal søge Guds tilgi-velse hos Gud – ikke i en skriftestol, hvor en præst skal bedømme, hvad man skal gøre som bod for sine forkerte handlinger.

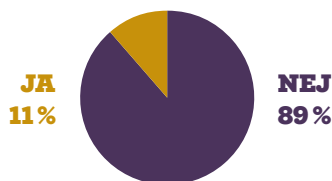
Men det er godt for de fleste mennesker at lette deres hjerte ikke kun over for Gud, men også over for et med-menneske. Derfor har vi sjælesorgssamtaler. For det er vigtigt, at man kan komme til en præst og fortælle om det, der går én på og finde lydhørhed og støtte og vide, at det man siger er fortroligt, fordi præsten har tavshedspligt.

Derudover synes jeg, at vi i folkekirken kan blive bedre til at udvikle måder, hvor medlemmer af menigheden i højere grad kan blive medvandrere og sjælesørgere for hinanden. Det kan nemlig være svært at vende tros-mæssige aspekter med sin omgangskreds på grund af den blufærdighed, der generelt er i befolkningen om at tale om tro; særligt hvad vi selv tror.

Den blufærdighed findes også i kirken, og den synes jeg vi skal kæmpe for at komme til livs på en god måde, hvor mennesker ikke føler sig trådt for nær, men får givet et rum til at vende de store spørgsmål og støtte hinanden i at holde fast ved troen på Gud.



Kaj Bollmann sognepræst
Jyllinge Sogn



Mads Zachodnik sognepræst
Store Tåstrup Sogn

Kan et menneske blive født som et ekstraordinært ondt væsen?

9 af 80 præster svarede JA.

Ja. Jeg er overbevist om, at der er mennesker, der har en så forvredet udgave af moral og samvittighed med sig fra dag 1, at det giver mening at sige, at de er født onde. De er med andre ord ikke disponeret for at have en samvittighed eller en moral, der sætter ind over for det at handle ondt.

Det handler også om selvopholdelsesdriften og overlevelsestrangen, som er noget helt primært for mennesket. Man kan godt argumentere for, at det er den, der tematiseres i syndefaldsberetningen, fordi selvopholdelsesdriften indebærer et nødvendigt begær og en nødvendig egoisme.

Principielt kan jeg godt se tanken om, at vi mennesker hverken er født biologisk onde eller gode. Når jeg alligevel svarer ja til spørgsmålet her, så er det ud fra den tanke, at vi alle fødes som potentielt onde, nemlig med en iboende – egoistisk – selvopholdelsesdrift, og uden den moral, der holder det onde nede.

Moral og samvittighed er derfor noget, vi lærer for at holde begæret og egoismen på plads på et niveau, hvor det ikke skader medmennesket. Det er det, der hos Luther hedder Lovens første brug, at holde det onde nede.

Så konklusionen er i første omgang, at vi i hvert fald ikke fødes gode! Det skal vi lære. Og det er der, mit ja til spørgsmålet skal ses: der er mennesker, der fra fødslen og i kraft af en kombination af arv og miljø unddrager sig den indlæring af moral og samvittighed, som forhindrer os i at blive (ekstraordinært) onde.

71 af 80 præster svarede NEJ.

Nej. Intet menneske er ved sig selv ondt. Vi fødes alle lige. Godhed og næstekærlighed er i ethvert menneske fra starten – vi skabes i Guds billede.

Ondskaben stammer ikke fra Gud og ligger ikke i vores skabelse. Ondskab kommer til os undervejs i livet, når vi gør onde ting.

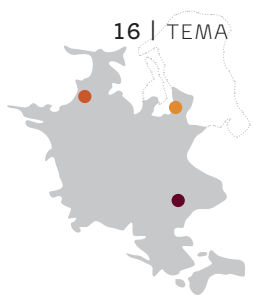
Hverken Hitler, Breivik, Stalin eller andre forbrydere er født onde. Men de har gjort onde ting. De var og er mennesker som alle andre, fyldt med gode og vanskelige sider i deres sind. Men Gud tilgiver dem deres synder, hvis de beder om det. Gud kan godt leve med deres synder. Vi andre har mere vanskeligt ved det.

Vi slås alle med forskellige udfordringer og vilkår undervejs i livet, som er med til at forme os og vores handlinger. Det fritager os ikke fra ansvar for andres eller eget liv og gerninger, men samtidig dømmer det os heller ikke ude af Guds kærlighed og tilgivelse.

Et menneske, som gør onde gerninger – uanset omfang – er født som alle andre. Han eller hun er taget imod i livet af glade forældre, blevet kysset på panden, set på med mildhed, håb og kærlighed. Sådan bliver Gud ved med at se på os, uanset om vi gør onde ting.

Derfor kan Gud nemt tilgive. For Han har det med os som vi har det med små børn, der smider maden på gulvet; det er ikke så fedt, men heller ikke noget, der kan rokke ved vores kærlighed til de små børn.

Heldigvis.



Solen er gået ned, mørket sænker sig, familierne strømmer til kirke. Det lyder som juleaftensdag. Det er det så ikke. Selvom børnene er spændt.

Foran kirken står en hel hær af græskarlygter med lyset blafrende gennem de uhyggelige tandgrin og trekantede øjne. I kirken er lysekronerne og det elektriske lys slukket; til gengæld er der blus på alterlysene og andre lyskilder i forskellige størrelser og farver. Noget af kirkerummet henligger dunkelt i violet og grøn belysning, og fra loftet hænger overdimensionerede edderkoppespind og flagermus. Orgelet lyder heller ikke helt som i søndags.

Kirkebænkene er besat af hekse, zombier, vampyrer og spøgelsesbørn, der ligner noget fra Stephen Kings forfatterskab. Efter gudstjenesten fortsætter (u)hyggen – dog ikke med tøndeslagning og fastelavnsboller, for også her har det gysende og klamme taget over. Vi nævner ingen detaljer, men det tør antydes, at det, der bæres ind til fællesspisningen, overgår enhver rædselsfantasi.



Hvis vi spørger ungerne, er Fastelavn ved at blive overhalet indenom af Halloween. Også i kirkerne har efterårets markering af mørke, uhygge og død, død og atter dødt vundet indpas. Men er det de onde kræfter, som vi på den måde lukker ind i kirken? Eller er der en mening med ondskaben, når vi samler børnene til Halloweengudstjeneste?

Tekst: Otto Lundgaard

DJÆVLE- GUDSTJENESTER I BØRNEHØJDE?



Det er Halloween, det er uhyggeligt – men også populært, når kirken denne efterårsaften giver sig hen til mørkets domæne og dæmoner.

For en, der måske ikke selv ville sætte sine ben i kirken til Halloween, kunne en af årets mest besøgte familiegudstjenester tage sig ud for en djævlemesse, om end i børnehøjde. For hvor er Gud henne, når kirken denne aften omdannes til de onde åndernes hus? Og har kirken sat barren for lavt og totalt underkastet sig tidsånden ved at holde Halloweengudstjenester?

En tradition og dens fornyelse

Spørgsmålene er mange, men lad os til en begyndelse svare på dette: *Hvad er Halloween?*

Der er tale om en forholdsvis ny tradition herhjemme, som minder lidt om Fastelavn. Når naboens unger den 31. oktober om aftenen ringer på din dør og råber "Slik eller ballade", så er det klogest at hoste op med noget slik, ellers vender de bare frygteligt tilbage. Sådan opleves Halloween af mange, men i de senere år har også vi voksne taget traditionen til os ved at pynte op, bl.a. med græskar i alle størrelser, og have splatteragtigt slik og bagværk liggende klar til mørkets gæster. Selvom vi nok godt kan gætte, *hvem* de er.

Går man på opdagelse i britisk folketro og folkeskik, erfarer man, at Halloween var navnet på denne ene aften på året, hvor man troede, at de døde vendte tilbage og gik igen for at besøge de levende. Traditionen har rødder tilbage til den hedenske tid i Skotland og Irland, hvor det keltiske folk fejrede nytår omkring den 31. oktober. Ifølge kelterne stod portene til dødsriget åbne ved det nye års komme; derfor holdt man de dødes ånder på afstand med larm og lygter. Da kristendommen blev indført, og den 1. november gjort til Allehelgendsdag i kirkens



kalender, blev den 31. oktober til Allehelgensaften eller "All-Hallows-Even". Deraf navnet.

Der er altså en vis overlapning mellem Allehelgen og Halloween, om end den ikke er stor. Det handler om død, og det handler om vores frygt for det onde. Givet er det, at denne engang keltiske folketradition overlevede kristendommen og af irske udvandrere blev indført til USA, hvorfra den med gys og græskar har bredt sig til den vestlige verden. Så uanset det faktum, at Halloween oprindeligt – og i modsætning til Allehelgen – intet har med kristendommen at gøre, har den i takt med sin udbredelse vundet indpas ved børne-, ungdoms- og familiegudstjenesterne. Og ret beset må det tilstås, at Halloween ligger på et noget tomt sted i kirkeåret, nemlig Trinitatistiden, også kendt som kirkenes festløse halvår.

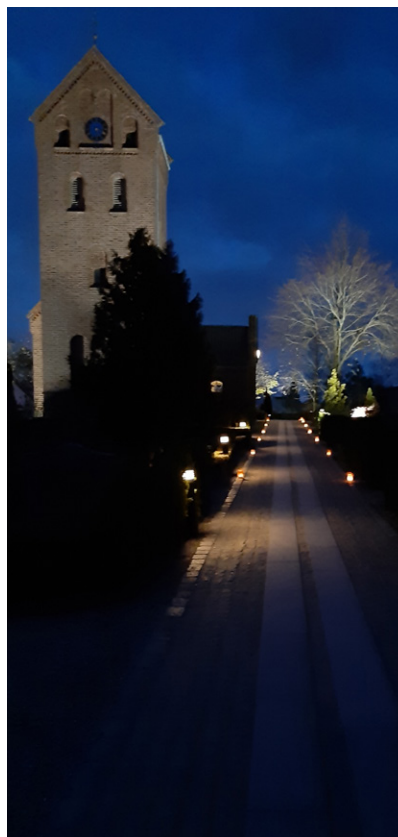
Uhyggeligt, men opbyggeligt

Et af de tidligste eksempler jeg har kunnet finde på en Halloweengudstjeneste er faktisk det første Konfirmandtræf, som i 2000 blev holdt i Roskilde Domkirke. Gudstjenesten blev indledt med fakkeloptog gennem byen og havde til formål at sætte Halloween ind i en dansk kontekst samt lære konfirmanderne om de danske Allehelgentraditioner.

Ikke langt fra domkirken ligger **Himmelev Sogn**, som de sidste 14 år har fejret Halloween med et stort arrangement i kirken og sognegården. Med størrelsen tænkes både på varigheden og antallet af deltagere.

- Det er kæmpestort med 200 deltagere, og vi er nødt til at lukke for tilmeldinger 8-10 dage før, fortæller sognepræst Marianne Juel Maagaard.

Arrangementet er båret af aktiv deltagelse, men også af interaktivitet; for når målgruppen er børn, har vi med deltagere frem for modtagere



*Skyggefulde stemningsbilleder fra Halloweengudstjeneste i Vindinge Kirke.
Fotos: Martin Gundersen.*

at gøre. Gudstjenesten begynder kl. 18, men da har Halloween-arrangementet allerede været i gang et par timer. Det hele begynder i sognegården, hvor familierne kan møde op fra kl. 16 og skære græskarlygter. En time senere skiftes der både rum og aktivitet. Alle samles

i et mørkelagt rum i sognegården, hvor sognets børnekor i skæret fra græskarlygterne synger sange om lys og mørke – og så står den på fællesspisning med græskarsuppe på menuen.

Også selve gudstjenesten præges af aktiv medinddragelse af børnene, for undervejs er der løb med bemandede, udklædte poster ude på den mørke kirkegård.

- Vi har tre forløb, som vi veksler imellem, fortæller Marianne om Halloween-arrangementet i Himmelev, - men de handler alle om det samme. Lyset overvinder mørket, kærligheden er stærkere end døden. Det oplever børnene selv, når de ved fælles hjælp og fx salmesang, korstegnelse, Fadervor, lys og venskab får drevet Døden/Lygtejack på flugt.

Ifølge Marianne Juel Maagaard er Halloween en fantastisk lejlighed til at tage et stort emne – døden – op på en både god og opbyggelig måde. Det handler også om, hvad folk tager med sig, når de går hjem i mørket.

- Det uhyggelige er dødsjovt, når vi bruger det rigtigt. Vi har fx købt en røgmaskine og går all in på uhyggen – men det er vigtigt, at der også er forkyndelse af håb og evigt liv.

Ondskaben har ikke magt i troens verden

At døden er et alvorligt emne at tage op, kan Henrik Olsen, sognepræst i **Føllenslev-Særslev Sogn**, fuldt ud tilslutte sig. Derimod mener han ikke, at det er nogen god idé at bruge kirken til Halloween-gudstjeneste.

- De døde hører hjemme hos Gud og ikke hvileløst vandrende om i denne verden, begrunder Henrik Olsen sin holdning og tilføjer: - og skulle der være en enkelt eller to, der vandrer hvileløst rundt, kan det kun være vores opgave at få dem sendt i den rigtige retning.



Til gengæld er det kirkens opgave, også i dens forkyndelse, at knytte an til det onde, der sker i den verden, kirken selv er en del af, forklarer Henrik:

- Har man behov for gys i kirken, kan man jo tage fat i den helt urimelige fordeling af verdens goder og måden, vi behandler det skabte på, både hinanden, naturen og især de dyr, der holdes i bur. Det er en tilværelse, de slet ikke er skabt til – og det udelukkende for at tilfredsstille vores behov. Jeg finder, at der er gys nok at tage fat på, hvis man vil skræmme børn og andre med hjertet på rette sted.

Jeanette Caption, der er sognepræst i **Kongsted Sogn**, har nu ikke valgt at skræmme børnene, men anser det tilsvarende for kirkens rolle at tale Guds ord ind i tiden og samfundet – også når den ydre anledning er Halloween.

- Et eller andet sted i min optik hører Halloween ikke hjemme her, erklærer Jeanette Caption, – men da den fylder så meget i samfundet, synes jeg heller ikke, at vi som kirke kan sidde den overhørig. Så for 8-9 år siden ændrede vi den årlige BUSK-gudstjeneste (*Børn-Unge-Sogn-Kirke-gudstjenesten på den sidste søndag i oktober, red.*) til en Halloween-gudstjeneste.

Også i Kongsted bliver børnene aktivt inddraget før gudstjenesten. Spejderne er med til at skære græskarlygter, som pynter smukt op i kirken, og: - Alt efter hvor modige konfirmander, jeg har det år, bliver nogle af dem også inddraget, skulle de have en spirende skuespiller i maven, afslører Jeanette.

Mod kræver det også at stå frem som kirke og berøre emner, der kan være svære at tale direkte om, men som fx Halloween-fejringen netop kan give god anledning til.

- Mit udgangspunkt er altid dåben,



"Men du skal ikke være bange, for der er altid lys i mørket ..." Her ses Kongsted Kirkes lille pigeor med sanger Hanne Boskov, der synger om lyset i mørket, nærmere bestemt spejdersangen: "Når ulvene hyler og heksene de danser". Foto: privatfoto.



“

*Og ret beset må det
tilstås, at Halloween
ligger på et noget tomt
sted i kirkeåret, nemlig
Trinitatistiden, også
kendt som kirkens
festløse halvår.*

fortæller Jeanette Caption, som personligt sender invitation til eleverne i de nye 0. klasser, som er døbt i Kongsted Kirke. - Og temaet er altid på en eller anden måde det samme: Kærligheden, der skærmer os imod ondskaben. Lyset i mørket mod de onde drømme, vi kan rammes af.

Det er et tema, der til gengæld kan udfoldes på mange måder. I Lutheråret 2017 var det Martin Luthers op-rør mod afladen og kampen for den åndelige frihed, der blev udfoldet.

Tilsvarende har Kainsmærket, Harry Potters ar og korstegnelsen – alle tre sat i panden – været et tema for kærlighedens kamp mod det onde i verden og i os selv. En kamp, som også vi kan tage del i.

- Efter gudstjenesten er der kage, fortæller Jeanette, – og de særligt inviterede dåbsbørn fra 0. klasse får overrakt "Sigurds børnebibel" med en lille fortælling om, at de nu er store nok til snart selv at kunne læse ord. Ord, der fortæller os, at ondskaben ikke har magt i troens verden.

Og måske det bliver børnenes egen læsning i børnebibelens fortællinger, der bliver brug for, når vi her i 2020 når til den sidste aften i oktober.

- Om vi kommer til at holde Halloween-gudstjeneste i år, ved jeg ikke, siger Jeanette Caption med henvisning til den aktuelle coronasmitte.

- Vi har kun plads til 45 i kirken ... og Halloween trækker 100-200, hvilket dog langt fra slår Fastelavnsgudstjenesten med 200-300 mennesker i kirken.



Vil
I vide
mere
om
emnet, så
henviser vi
gerne til
artiklen
"Børn kan
også være
bange" fra
Stiftsbladet,
december 2019.

FAKTABOKS

Foreningen *Kirke og Film* har til formål at formidle oplysning, opmuntring og inspiration mellem kirkens verden og filmens verden.

www.kirkeogfilm.dk

INSPIRATION TIL KIRKEBIO - ELLER MÅSKE TIL EN SOGNEAFTEN?

JAGTEN

Det egentlig menneskelige – at det så langt fra er godt nok – er det, der afslører sig i os, når vi efter bedste evne forsøger at gøre det bedste. Jes Nysten peger i sin filmanmeldelse på centrale temaer, som kan debatteres til en sogneaften eller i sognets filmklub.

Tekst: Jes Nysten, anmelder i "Kirke og film"

Fotos: Per Arnesen



Voksnes overgreb og vold mod børn har været et centralt tema hos Thomas Vinterberg: i "Festen", "Submarino" og nu også i denne film: "Jagten", hvor problemstillingen bliver drejet en omgang, så vi her ikke konfronteres med konkrete overgreb, men oplever hvilke konsekvenser bare mistanken om et overgreb kan have for et helt samfund.

Det er afgørende for Vinterberg og hans medforfatter Tobias Lindholm, at vi fra begyndelsen ved, at der *ikke* foreligger et overgreb. Udgangspunktet for hele miseren er den lille Klaras ubetænksomme løgn.

Hendes trang til at udtrykke sine varme følelser over for den mandlige pædagog Lukas, der oven i købet er bedste ven med hendes far, går en dag over gevind, så han må irettesætte hende. Hun bliver både vred og ked af det. Hun føler sig afvist uden at vide, hvad hun har gjort galt. Så hun vil hævne sig, sådan som en lille vred pige på 5 år nu engang hævner sig med ord og billeder, der dukker op i hendes bevidsthed uden rigtig at vide, hvad de betyder.

Men en lille ubetænksom løgn bliver hurtigt til en Sandhed med stort S, for børn lyver ikke og slet ikke om krænkelser, fastslår pædagoger, børnepsykolog og naturligvis foræl-

drene til pigen. I denne forvandling af en bagatel til en "sag" bliver vi vidne til et utal af mere eller mindre ubevidste manipulationer af pigen fra de voksnes side. Langsomt, men ubønhørligt og konsekvent danner myndigheder og byens borgere en fælles mere og mere selvtrefærdig front imod denne mand, der for øjnene af dem har forvandlet sig til et monster! Kun en enkelt ven holder fast i hans uskyld og kan holde hovedet koldt midt i dette veritable massehysteri.

Da det viser sig, at myndighederne ikke finder nogen "sag", og Lukas vender tilbage til byen, der nu modtager ham med åbne arme som den



"Langsomt, men ubønhørligt og konsekvent danner myndigheder og byens borgere en fælles mere og mere selvretfærdig front imod denne mand, der for øjnene af dem har forvandlet sig til et monster."

hjemvendte søn, håber vi vel, at nu er tavlen visket ren. Men Vinterberg har et sidste "skud" i jagtbøssen!

Filmen er endnu en triumf for Vinterberg. Det stensikre greb om historien, de enkelte sceners dynamiske opbygning og fremdrift, og den suveræne personinstruktion: Det er Vinterberg Classic! Mads Mikkelsen er fremragende som den martrede Lukas, og Annika Wedderkopp giver et mageløst fint billede af den lille ubetænksomme Klara. Hele filmens knugende stemning indfanges fint af fotografen Charlotte Bruus Christensens fremragende registrering af den begyndende vinters kulde og slørede synsindtryk.

Det er også meget vinterbergsk, at to vigtige scener får et særligt ladet indhold: Den afgørende konfrontation foregår naturligvis i kirken juleaften, og vi har også en stille "nadver"-scene, hvor pigens far kommer - forsonende - til Lukas med lidt julemad.

Men det vigtigste er, at Vinterberg ejer denne evne til at beskrive disse mennesker som i grunden godtroende og reelle. De er hverken onde eller hysteriske. De forsøger efter bedste evne at gøre det rigtige. At det så langt fra er godt nok, ja, det er vel det egentlig menneskelige!

FAKTABOKS

JAGTEN, 111 min.

Instruktion: Thomas Vinterberg

Manuskript:
Thomas Vinterberg og
Tobias Lindholm

Medvirkende: Mads Mikkelsen,
Susse Wold, Thomas Bo
Larsen, Anne Louise Hassing,
Annika Wedderkopp

Zentropa, Danmark 2012

Judas

- Den Onde selv?

*Eller: Kan noget godt
komme af noget ondt?*

Judas. Navnet spår ilde. Alene navnet har gjort denne tilsyneladende onde, forræderiske person fra Bibelens fortællinger "dømt for altid", hvad han også synger om sig selv i musicalen "Jesus Christ Superstar". Jes Nysten har taget et kig på Judas, som han møder os - og som vi dømmer ham - i Bibelen, men også i den fortolkning, som ligger i vor tids sang og musik.

Tekst: Jes Nysten, tidligere sognepræst i Vor Frue-Vindinge Pastorat

Som det hedder i Bob Dylans
"With God on our Side"
(1964)

*"Through many a dark hour
I've been thinkin' about this
That Jesus Christ was
Betrayed by a kiss
But I can't think for you
You'll have to decide
Whether Judas Iscariot
Had God on his side".*

Judas er navnet på en af Jesu disciple. Som vi får det fortalt i Det Nye Testamente, har Jesus således selv udvalgt ham til at være en af sine nærmeste fortrolige. Han var betroet opgaven at holde styr på, hvordan de midler, de rådede over, bedst kunne bruges. Altså en slags kassefører.

Dette hverv har han øjensynlig taget meget alvorligt. Pengene skulle ikke ødsles væk, men de skulle bru-

ges rigtigt - til at hjælpe de fattige. Vi ved ikke så meget mere om, hvem han egentlig var, og hvor han kom fra, denne Judas, når vi læser om ham i Det Nye Testamente. Han kaldes godt nok Judas Iskariot, men om det betyder "Judas, manden fra Kariot" (Kerioth eller Kriyot) ved vi ikke. Det kan også have andre betydninger.

Men for forfatterne af Det Nye Testamente og for eftertiden er det afgø-



*"Han, som forråbte ham, havde aftalt et tegn med dem og sagt:
Det er ham, som jeg kysser; grib ham, og før ham væk under sikker bevogtning!" (Markusevangeliet 14.44)
Judas kysset gengivet af Giotto.*

rende heller ikke hans baggrund, men det han gjorde. Det som fik fatale konsekvenser - også for ham selv.

En hovedrolle i påskefortællingen

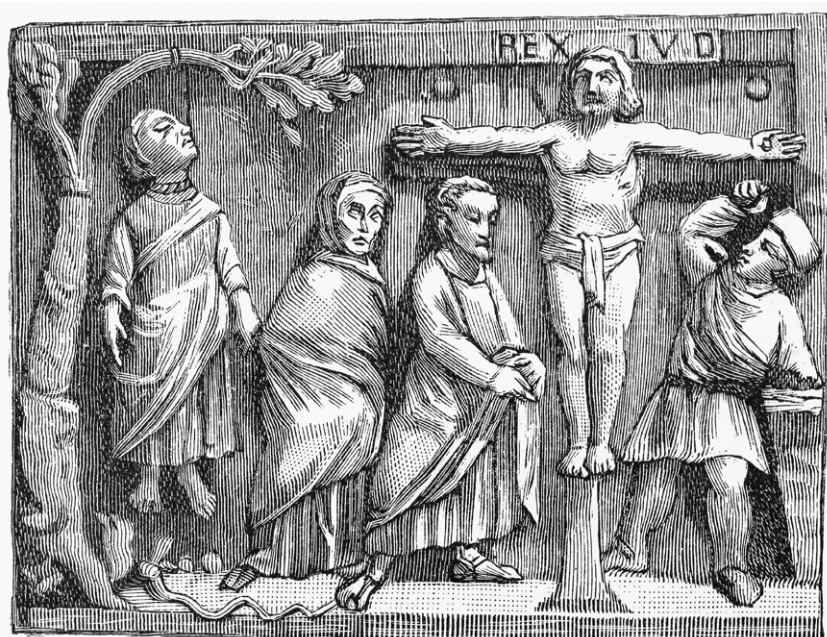
Judas får jo en hovedrolle i påskens fortælling. Judas er forræderen, Judas forråder Jesus for 30 sølvpenge. Ja, Judas forråder Jesus med et "venskabeligt", kærligt kys på kinden. Det er så graverende, det han har gjort, at Judas fra at være et navn er blevet til en karakter, et begreb. En Judas - et Judas-kys. Vi ved med det samme, hvad der tales om.

Ingen vil bruge hans navn igen som et navn blandt andre navne. Jeg vil blive meget forbløffet, hvis en dag jeg skulle høre om en dejlig lille tyksak, der var blevet døbt "Judas Olsen"!

Gennem Det Nye Testamente er det interessant at følge karakteriseringen af ham. I både Markusevangeliet og Matthæusevangeliet er der allerede ved udvælgelsen af de tolv disciple en regibemærkning til os læsere: "ham som forrådde ham". Så er vi på forhånd advaret om denne herre.

Hvorfor han forråder Jesus er lidt uklart. Vi hører, at han beslutter sig, umiddelbart efter vi har hørt om kvinden, der salver Jesus med den dyre salve, og som Jesus tager i forsvar, da disciplene forarget råber op om, at den kunne være solgt og pengene brugt til de fattige. Judas var godt nok kasseimester, men var det virkelig årsagen til dette dramatiske skridt? Hverken Markus eller Matthæus giver nogle nærmere forklaringer. Hos Markus hører vi heller ikke om hans videre skæbne - hvorimod Matthæus fortæller, at han angrer og begår selvmord.

I Lukasevangeliet bliver Judas først nævnt i forbindelse med påskebegivenhederne. Her er der øjensynlig ikke en konkret grund til det, men tonen skærpes: "så fór Satan i



Enhver kan se, at historien om Judas ikke slutter med et punktum, men et spørgsmålstegn, skriver Jes Nysten. Også dette træsnit fra middelalderen rejser sine spørgsmål: Dør Judas alene - hængt, mens alle vender ham ryggen? Eller ønsker kunstneren at fortælle noget ved at hænge Judas og Jesus side om side - den ene i et reb, den anden på et kors?

“

Ingen vil bruge hans navn igen som et navn blandt andre navne. Jeg vil blive meget forbløffet, hvis en dag jeg skulle høre om en dejlig lille tyksak, der var blevet døbt "Judas Olsen!"

Judas", som skrevet står (Lukas 22,3). Vi hører ikke her om hans skæbne. Johannesevangeliet præsenterer også først Judas ved påsken. Her hører vi, at det er Jesus, der direkte opfordrer ham til at gå hen og forråde ham (Johannes 13,27) - men med den morsomme eftersætning at de andre disciple hørte det, som om han skulle gå for at købe ind til festen!

Går vi til Apostlenes Gerningers begyndelse, hører vi Peter fortælle om Judas' skæbne (de skal jo til at vælge en ny discipel i stedet for Judas). Han fortæller, hvordan Judas købte en mark for de penge, han havde fået, men "han styrtede på hovedet ned og sprængtes, så alle hans indvolde væltede ud". Den mark blev kaldt Blodmarken, og kommer man til Jerusalem, kan man faktisk få lov til at besøge dette sted.

De mange spørgsmålstegn

Enhver kan se, at historien om Judas ikke slutter med et punktum, men med et spørgsmålstegn eller bedre: med mange spørgsmålstegn. Bare

disse læsninger i Det Nye Testamente kan ikke forbindes til en entydig sammenhængende beskrivelse.

Derudover kommer jo de spørgsmål, der har været rejst lige fra historien blev fortalt første gang: Hvorfor udvalgte Jesus overhovedet Judas som en af sine nærmeste? Hvorfor gjorde Judas, som han gjorde? Og straks dukker op i kølvandet på disse spørgsmål det næste: Jamen, var det ikke netop dette der skulle til, for at Guds plan kunne gennemføres i påsken? Blev det gode ikke frembragt ved Judas' onde handling? "Havde Judas Gud på sin side?", som Dylan synger. Eller

Man kan blive rundforvirret mellem alle disse "måske" og "eller" - ja, nogle kan blive lettere fortvivlet: Hvorfor skal vi stilles i denne situation? Kunne man virkelig ikke bare have fortalt os, hvordan det hænger sammen?

Fakta eller fiktion

Nogle kan måske så finde mening eller trøst i det skrift, der hedder "Judas-evangeliet", et evangeliesskrift tilbage fra ca. år 150. Det er et skrift, som man har vidst eksisterede, men som først dukker op på ny i begyndelsen af 2000. Et skrift, der ikke blev en del af de bibelske skrifter, men som har cirkuleret og været læst og brugt sideløbende med de andre evangelier. Det opsigtsvækkende er her, at Judas beskrives som Jesus' særligt fortrolige. Han er den indsigtfulde, den der forstår Jesus' situation, og han er den, der skal hjælpe Jesus til at fuldføre sin gerning.

Men inden man falder for meget til ro og synes, at her kommer forklaringen, så skal man huske på, at der er en grund til, at dette skrift endte som et såkaldt apokryft ("skjult") skrift og ikke et autoritativt skrift i Bibelen. Det skyldes, at Judasevangeliet bygger på et helt andet grundlag end det bibelske. Det hører til de "gnostiske" skrifter, og

forståelsen af Jesus afviger fra den bibelske. For i dette evangelium er det Judas' opgave at hjælpe Jesus til at frigøre sig fra det legemlige hylster, så hans sjæl kan frigives. Men det er vist ikke helt det, vi bekender som evangelisk-lutherske.

Så lad os se i øjnene, vi er tilbage mellem alle de nævnte "måske" og "eller". Ingen løsning! Ikke afklaring! Ingen ro!

“

*Der skulle jo en Judas
til at forråde Jesus, for
at kristendommen
kunne opstå.*

Nogle forskere har også dristet sig til at spørge, om Judas overhovedet er en historisk person, eller er han en fiktiv figur, der er indført i fortællingen som dette sataniske element, der for alvor dramatiserer påskefortællingen. Man kan godt finde elementer i Det Gamle Testamente, der kunne sammenstykkes til en sådan figur. Men også her må man spørge: hvorfor? Er det for at friholde en af Jesus selv udvalgt discipel for at have begået denne udåd? Så man må digte sig til denne "Satan", fordi alt andet ville være ubærligt?

Der er noget både skræmmende og fascinerende ved denne figur, der står så centralt i påskefortællingen, så man godt kan forstå, at mange kunstnere har digtet med på Judas-fortællingen. Den med størst gennemslagskraft er utvivlsomt rock-operaen "Jesus Christ Superstar".



EKSKLUSIVT INTERVIEW MED JUDAS

ALLAN MORTENSEN

(JUDAS - DENGANG)

FORTALT TIL JES NYSTEN

"Jesus Christ Superstar" har fået fornyet aktualitet, da dens 50 års-jubilæum bliver fejret overalt i år. I den forbindelse har jeg lavet et interview med sangeren Allan Mortensen, der under førsteopførelsen i 1971-72 optrådte som Judas. Her giver han sit bud på, hvordan Judas-rollen skal forstås i stykket.

Musikken passede godt ind i atmosfæren dengang for 50 år siden. Der har jo altid været musicals: "Singing in the Rain", "West Side Story", "The Sound of Music" og mange andre.

"Jesus Christ Superstar" kom lige efter "Hair", som var den første musical, der for alvor henvendte sig til tidens ungdom og tidens bevægelse. Men "Jesus Christ Superstar" var jo ikke en traditionel musical; jeg vil kalde den en rockopera inspireret af tidens musik, som fx fra Woodstockfestivalen. Komponisten Andrew Lloyd Webber var også god til - i tidens ånd - at blande genrerne, men denne her opera er først og fremmest båret af rockmusikken.

FAKTABOKS

Rockoperaen "Jesus Christ Superstar" af Andrew Lloyd Webber og Tim Rice udkom som dobbeltalbum i 1970 og blev første gang opført i 1971. Samme år havde stykket dansk premiere i en gendigtning af Johannes Møllehave. På rollelisten stod bl.a. svenske Bruno Wintzell (Jesus), Allan Mortensen (Judas), Ann Liza (Maria Magdalene) og Eddie Skoller (Kong Herodes), i koret hørtes bl.a. Sebastian og Sanne Salomonsen.

Foto: Ida Guldbeek Arentsen/Scanpix

Det var så spændende at være med. Premieren var Anden juledag 1971, og den spillede et godt stykke ind i 1972. Der var fuldt hus i Falkonérteatret hver aften. Det var et stort gennembrud for mig – nogle af aviserne skrev "en stjerne er født". Jeg havde været leadsanger i nogle år i forskellige bands, som var hotte inden for rockmiljøet, fx Holger Laumanns soulgruppe "Tears" og senere i "Midnight Sun" som spillede på den allerførste Roskildefestival. Men her kom mit store landsgennembrud som sanger.

Det var dog mærkeligt, at der næsten hver aften var demonstrationer uden for teatret. Unge kristne gik rundt med skilte og bannere med påskrifter som "Jesus hånes på ny". Jeg tror nu ikke, de havde set stykket eller var interesseret i at se det. Jeg synes bestemt heller ikke, det på nogen måde håner Jesus – og publikum var meget begejstrede. Gennem hele min karriere har jeg mødt folk, der er kommet hen til mig og sagt "da jeg var ung, var jeg inde og se dig i Jesus Christ Superstar". Det er da så hyggeligt.

I modsætning til hos demonstranterne uden for teatret, så var det – at musicalen var baseret på en religiøs historie – ikke noget der gik os medvirkende på. Det, der var vigtigt for os var, at stykket passede godt ind i tidens store bevægelser: flower power, ordene "Love, Peace og Freedom", hjælp de fattige med mad og tøj, og vær mod andre som du vil have, de skal være mod dig. Det var meget af budskabet i stykket.

Min rolle, Judas-figuren, er jo en slags hovedfigur, og som jeg plejer at sige: Der skulle jo en Judas til at forråde Jesus, for at kristendommen kunne opstå. Her i musicalen fremstår han dog lidt anderledes end ellers. Historisk set var Judas faktisk meget socialt engageret, og det var derfor, han gik med i den bevægelse, som Jesus havde skabt.



Allan Mortensen i
Jesus Christ Superstar.
Foto: Tage Nielsen/scanpix

“

*Det var dog
mærkeligt, at der
næsten hver aften
var demonstrationer
uden for teatret.
Unge kristne gik rundt
med skilte og bannere
med påskrifter som
"Jesus hånes på ny".
Jeg tror nu ikke,
de havde set stykket
eller var interesseret
i at se det.*

Så er der den lille krølle på det i denne udgave, at det er, som om Jesus gør sig selv vigtigere end budskabet. Han bliver stjernen i bevægelsen (og det er nok også derfor, musicalen hedder "Jesus Christ SUPERSTAR"). Men Judas synes, at det efterhånden bliver for meget: "Slap nu af, Jesus! Vi skal være noget for dem, der har behov for det! Du skal ikke være en Superstar for dem!". Judas bliver også vred på Maria Magdalene, fordi hun bruger så mange penge på den dyre salve, hun smører på Jesus' fødder. "De penge kunne været brugt til de fattige!"

I stykket stikker Jesus også selv lidt til ham: "Forråd du mig bare, jeg ved jo, at en af jer vil forråde mig." Judas bliver næsten skubbet afsted. Og så er det, at Judas tænker: "Det kan da godt være jeg skulle tage kontakt til ypperstepræsterne. Så kunne de måske snakke lidt med Jesus og få lagt en dæmper på ham, så han igen kunne bruge kræfter på sagen og ikke på sig selv som Superstar." Det er derfor, Judas taler med ypperstepræsterne; men da det går op for ham, at han er blevet brugt som et redskab, og at det er ham, der på en måde er personlig årsag til Jesus' korsfæstelse, så kan han ikke leve med det.

Han begår selvmord. Det er da en interessant vinkel, en anderledes 70'er-måde at fortolke historien på.

Her – 50 år efter – bliver stykket fejret med en koncert. Den bliver ikke genopført som rockopera, men som en fejring i form af en hyldestkoncert med symfoniorkester og rytmegruppe.

Og jeg skal ikke være Judas, men en af ypperstepræsterne. Man kan jo ikke have en ældre herre som mig til at synge rollen som Judas. Han dør jo allerede ganske ung!



ONDSKAB BLANDT TEENAGERE:

GUDSTJENESTE FOR MOBBERE OG MOBBEOFRE

FAKTABOKS

Sådan forløb mobbegudstjenesten (to særgudstjenester om eftermiddagen):

ØJENHØJDE: Gudstjenesten i øjenhøjde. Alt foregik fra gulvet – også prædikenen.

SÅRBARHED: Hver konfirmand havde forberedt en slutning på sætningen “jeg er allermest sårbar når...” som de fremsagde efter tur.

PRÆDIKENTEKST: Den barmhjertige samaritaner

PRÆDIKEN: 2 personlige beretninger fra min teenagetid. Om at mobbe og blive mobbet

SANGE: Konfirmander og korleder fremførte sange.

SALMER: To fællessalmer.

VARIGHED: 50 minutter

Slagelse-præst Katja Rosholm Schiøler satte fokus på ondskaben ved at holde en særgudstjeneste for konfirmanderne om mobning. Den gudstjeneste kom pludselig meget tæt på, siger Louise Tranegaard, der sad med som forælder.

Tekst: Rasmus Birkerød

Det var en søndag i foråret 2018. Louise Tranegaard var med sin datter, Amalie, i kirke. Præsten havde den dag suppleret højmassen i **Sct. Peders Kirke** i **Slagelse** med to særgudstjenester om eftermiddagen for konfirmanderne og deres forældre. Fokus var på mobning.

Gudstjenesten glemmer Louise Tranegaard ikke.

- Det kom pludselig meget tæt på. Jeg blev rørt, fordi jeg pludselig blev mindet om, at jeg selv var blevet mobbet i en periode omkring 5. klas-

se, fordi jeg var rødhåret med fregner og skeløjet. Det gjorde ondt, fortæller 45-årige Louise Tranegaard.

Mobbekulturen er ligeså levende nu, som den altid har været, mener sognepræst Katja Rosholm Schiøler. Derfor var det nødvendigt med de to særgudstjenester.

Sårbarhed

- Det ligger dybt i os. For når vi mobber nogen, peger vi også væk fra vores egen svaghed, siger sognepræsten, der havde stillet konfirmanderne den opgave, at de skulle forberede en slutning på sætningen

"jeg er allermest sårbar når...". Den sætning fremsagde de efter tur foran menigheden under særgudstjenesten.

For Louise Tranegaards datter, Amalie, lød det sådan her:

"Jeg er mest sårbar, når jeg er alene."

Den del af gudstjenesten om konfirmandernes sårbarhed var det helt oplagt at tage fat i, understreger sognepræst Katja Rosholm Schiøler. For hun oplever, at det er, når vi er allermest sårbare, at vi har størst risiko for at ende som mobber eller mobbeoffer.

Louise Tranegaard kom under gudstjenesten ikke bare i kontakt med sine egne oplevelser som mobbeoffer som barn – men også med den anden side af mobningens ondskab. For en overgang omkring 6.-7. klasse var hun også selv mobber som den typiske medløber.

- Jeg husker tydeligt en dreng i vores klasse, der havde det svært hjemme og var lidt anderledes end os andre. Jeg går stadig og tænker på ham i dag. Hvordan har han det mon? Hvad var jeg med til at give ham i barndommen? Det gør mig ked af at tænke på det, siger Louise Tranegaard.

Mobningens ondskab

Sognepræst Katja Rosholm Schiøler besluttede sig for at sætte fokus på mobningen, fordi den repræsenterer en ondskab, som bor latent i os alle sammen.

- Når man er ond, så er det fordi, man er bange for noget. Jeg tror, at når vi er allermest onde, så er det fordi, vi er bange. Voksne kender det jo også. På en arbejdsplads, hvor miljøet er hårdt, gælder det om ret hurtigt ikke at blive offer. Så opstår risikoen for mobning, siger sognepræsten, der forinden mobbe-gudstjenesten havde taget konfirmanderne med til en teateropsætning af Anders



Her på billedet siger Amalie: - Jeg er mest sårbar, når jeg er alene. Sognepræst Katja Rosholm Schiøler ved siden af havde inden mobbe-gudstjenesten givet konfirmanderne den opgave, at de skulle tænke over, hvornår de føler sig mest sårbare. Under gudstjenesten skulle de på skift fortælle om deres sårbarhed med en sætning. Foto: Emil Tranegaard

Matthesens film "Terkel i Knibe", der tematiserer børn og teenagers usikkerhed og daglige kamp for at høre til.

- Vi skal være opmærksomme på, hvad det er, der sker, når vi griner ad hinanden og nedgør hinanden. Hvorfor det føles godt, når vi kan få resten af klassen til at grine, når vi siger noget grimt om "Fede Dorit", siger Katja Rosholm Schiøler og refererer til en af karaktererne i Anders Matthesens film.

Sognepræsten fortalte under gudstjenesten også om sine egne personlige oplevelser med mobning. Blandt andet, at hun en aften sad og så et tv-program om voksne, der havde været udsat for mobning.

- Dér toner så pludselig en gammel klassekammerat frem, som i min optik aldrig havde været upopulær. Men her var han i udsendelsen, og med det han fortalte, tænkte jeg bare: - ... nej, nej, nej... har vi sagt det, og har vi gjort det!

- Pludselig kunne jeg se det. Han var offer, og jeg var gerningsmand. Da det stod på, var han selv den, der grinte højest. Men det ødelagde ham. Pointen er, at ond er noget, man kan komme til at være uden at have den dagsorden. Nogen gange er man endda ikke engang bevidst om, at man systematisk er med til at nedgøre et andet menneske.

Alle er bange

Når du - med de erfaringer - i dag underviser konfirmander, tænker du så, at du står i et rum med maser af latent ondskab?

- Ja, det gør jeg faktisk. Alle teenagere er bange. Bange for at blive afsløret for deres svaghed og deres menneskelighed. Her er der altid risiko for mobning. For hvis jeg kan få hele klassen til at grine ved at udvælge et offer, så peger jeg væk fra mig selv og min svaghed, som jeg dermed holder skjult.

“

Ond er noget, man kan komme til at være uden at have den dagsorden.

Nogen gange er man endda ikke engang bevidst om, at man systematisk er med til at nedgøre et andet menneske.

Sognepræst
Katja Rosholm Schiøler

- Ondskaben er valg, vi kan træffe på lige fod med godhed. Der er så mange situationer, vi står i, hvor vi kan være et bæst, fordi vi kan - eller vi kan vælge at sætte barren højere. Og jeg mener, at Gud har givet os det ansvar, at vi skal sætte barren højere.

Man kan jo have al mulig sympati med en præst, der sætter fokus på mobning. Men hvad har en mobbegudstjeneste at gøre med evangeliet?

- Det handler om næstekærlighed. Det er den røde tråd. Men i stedet for, at jeg over for konfirmanderne lægger ud med at tale i et gammelt sprog om næstekærlighed, så starter jeg et andet sted. Jeg forsøger

først at give konfirmanderne nogle fælles referencerammer, så de kan tale med om næstekærlighed. Når vi så er godt inde i det, så præsenterer jeg dem selvfølgelig for, hvad evangeliet har at sige om mobning, siger Katja Rosholm Schiøler og henviser til to citater fra Bjergprædiken i Matthæusevangeliet, kapitel 7.

- Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem.

- Den dom, I dømmes med, skal I selv dømmes med.

En gang til

Den søndag i Sct. Peders Kirke i Slagelse endte moderen til Amalie, Louise Tranegaard, med at deltage i begge mobbegudstjenester. Da hun havde deltaget i den første, skyndte hun sig i pausen at ringe til flere familiemedlemmer.

- Det var bare noget, de måtte opleve. Så jeg ringede til min mor, min mand og min søn. For alle ved, hvad det her handler om. Alle har været med, tænker jeg. Enten som offer, som mobber eller som den medløber, der har stået ved siden af uden at gøre noget ved det.

Louise Tranegaard fortæller, at hun typisk kun er kommet i kirken til bryllupper, begravelser og en gang i mellem til jul. Men siden mobbegudstjenesten er hun blevet mere opmærksom på de arrangementer, der foregår i kirken.

Mod slutningen af samtalen vender hun igen tilbage til sine egne oplevelser om mobning som teenager i 80'erne.

- Mens vi taler lige nu, slår det mig, at det var da jeg var allermest usikker på mig selv, at jeg var mest medløber på mobberiet.

Hvem kan tro på en Gud, der er kærlig,
 efter krigenes dynger af lig.
 Se de sultende børn og vær ærlig!
 Hør de lidendes stønnen og skrig.
 Her er hævnthørst og rå konkurrence.
 Her har kærlighed aldrig en chance.
 Hvem tør sige for alvor: Jeg tror!

Selv om alle vil kalde mig tåbe,
 vil jeg sige for alvor: Jeg tror!
 Uden Gud var det slut med at håbe.
 Uden Gud var vor fjende for stor.
 Men den stærkeste magt her i verden
 er os nær midt i nøden og smerten.
 Det er kongen af korset, vi tror!

Vi tror ikke, at én i det fjerne
 har iscenesat alt, hvad der sker.
 Gud er ikke en hjerteløs hjerne,
 der for sjov dræber småbørn og ler.
 Nej, hvis jorden en dag står i flammer,
 ved vi, Gud er, hvor bomberne rammer.
 Det er kongen af korset, vi tror.

Vi tror ikke, at skaberen ligner
 en diktator med prangende pragt.
 Vi tror ikke på én, der velsigner
 sine venner med rigdom og magt.
 Hvad vi lærte langfredag omsider,
 er, at skaberen lider og slider
 for at frelse sin menneskejord.

Hvad vi tror, er, at menneskets skaber
 er til døden forelsket i os.
 Hvad vi tror, er, at dødsmagten taber,
 når Guds kærlighed byder den trods.
 Hvad vi ved, er, at én har begivet
 sig i døden for os og for livet.
 Det er Jesus på korset, vi tror.

Det er Jesus på korset, der sejrer
 over had, over hævnthørst og mord.
 Det er kongen af korset, vi fejrer.
 Det er kærlighedskongen, vi tror.
 Han er ét med vor evige skaber.
 Nu er døden den evige taber.
 Det er det, vi bekender og tror.

Salmetekst: Hans Anker Jørgensen
 © Forfatteren

Hvem kan tro på en Gud, der er kærlig ...

Tekst: Hans Anker Jørgensen



FAKTABOKS

Salmen kan bl.a. synges på Axel Madsens melodi til "Det var ikke en nat som de andre". Også Peter Arendt, Willy Egmos og Merete Wendler har sat melodi til teksten, som i øvrigt også indgår i salmen "Det er påske, men mennesker græder".

Disse salmevers udspringer vist af en påskeprædiken, jeg holdt i Tingbjerg Kirke i 1983, og bag dem ligger en prædiken, jeg hørte i Trinitatis Kirke i februar 1970, hvor professor K.E. Skydsgaard indledte med spørgsmålet: Hvor var Gud i Dresden? - og efter at have skildret ildstormen i Dresden i februar 1945 spurgte: Hvor var Gud i Auschwitz, i Hiroshima, i Nagasaki. Og han svarede: Gud var i Dresden, i gaskamrene, i Hiroshima og Nagasaki - sammen med ofrene. Det ved vi, fordi det højeste og dybeste billede vi kristne har af Gud er mennesket Jesus fra Nazaret, der råber i angst og smerte på sit kors: "Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig!"

Mine salmevers findes i næsten samme form i min og Merete Wendlers bog "Kærlighedens Søn" fra 1999. De udkom i 1986 - i hæftet "Til fælles sang" - som de centrale vers i salmen "Det er påske, men mennesker græder", men dér er spørgsmålet: "Hvem tør tale om Gud efter Hitler"! ...

Når jeg tog versene med både i bøgerne "Frømandens kys" fra 2006 og i "Du skal se dit land fra Vejrhøj, før du dør" fra 2015, skyldes det naturligvis, at de rummer mit svar på spørgsmål som: Hvordan kan du tro på Gud efter koncentrationslejrene og atombomberne? - Tror du for alvor, at en god gud styrer alt - at Hitler altså var Guds redskab? o.s.v.

De spørgsmål fik mange tænkende mennesker - bl.a. Thorkild Grosbøll - til at erklære sig for ateister. Jeg er ikke ateist, men jeg mener noget andet med ordet 'Gud' end 'styrelsen'.

Som det forhåbentlig fremgår af mine salmer, tror jeg - som min norske salme-kollega Svein Ellingsen - på Kærlighedens almagt. Jeg er - som Paulus - overbevist om, at intet i verden, ikke en gang døden, kan skille os fra Guds kærlighed i Kristus Jesus vor Herre. Og Guds kærlighed er her ikke Eros, men Caritas, - altså den moderlige, omsorgsfulde kærlighed, der om nødvendigt går i døden, for de elskede små.

Ved festgudstjenesten påskemorgen fejrer vi kærlighedens sejr over døden og djævelen langfredag. Læs fx hvad der sker hos Matthæus, da Jesus udånder (27,31):

"Og se, forhænget i templet flængedes i to dele fra øverst til nederst.

Og jorden skælvede, og klipperne revnede og gravene sprang op ...!"

FAKTABOKS

Salmedigteren Hans Anker Jørgensen er født 1945. Han er far til fire, morfar til to - og skilt to gange. Har været præst for dejlige, kirkekritiske københavnere i næsten 30 år - bl.a. i Allehelgens Sogn (1976-79), i Tingbjerg (1979-91), på Islands Brygge og på Københavns Universitet på Amager (1991-2005). Er nu tekstforfatter og foredragsholder og bor i boligfællesskabet Høve Klitbo i det vidunderlige barndomsland i Odsherred.

Genbaku Dome eller Atomic Bomb Dome blev stående efter atombombenedkastningen den 6. august 1945. Bygningen er en del af Hiroshima Peace Memorial Park og optaget på UNESCOs verdensarvsliste.





“

DU FALDER
I LEVENDE
HÆNDER

”

TILBAGEBLIK

Fredag den 30. juni 2000 blev Danmark ramt af en katastrofe, da ni unge mennesker blev dræbt foran Orange Scene under en koncert på Roskildefestivalen. Paul Kofoed Christiansen, dengang sognepræst i Roskilde Domsogn, var med, da kirken i dagene derefter rykkede ind på festivalpladsen for at være der, midt i alt det meningsløse. Stiftsbladet har mødt ham til en samtale herom, 20 år efter.

Tekst: Otto Lundgaard

Fotos: Michael Rønne Rasmussen, med mindre anden fotograf er angivet



80.000 deltagere på Roskildefestivalen havde den 30. juni været forenet i musik og liv. Den 1. juli blev de forenet i stilhed og sorg. Foto: Kim Rasmussen, Sjællandske Medier

Fredag den 30. juni omkring midnat, lyder Paul Kofoed Christiansens første bemærkning, da vi har sat os i Konventhuset bag domkirken over to krus kaffe, og jeg har åbent vores samtale med at nævne Pearl Jams koncert på Orange Scene. Koncerten, som ulykkeligvis kom til at danne rammen om den meningsløse hændelse.

Bemærkningen vidner om, at der er dage og tidspunkter, vi aldrig glemmer. Og billeder. Den dag i dag mærker jeg indtrykket af Pearl Jams forsanger, der knælende forsøgte at få menneskemængden foran Orange Scene til at trække sig tilbage og gøre plads. Men for sent. I den opblødte mark efter flere dages kraftig regn lå otte døde og et døende menneske tilbage i muddret foran scenen.

Paul, hvornår gik det op for dig, at ulykken var sket?

- For mig startede det hele med, at jeg lavede morgenkaffe derhjemme lørdag morgen og tændte radioen for at høre morgenradioavisen. Her hørte jeg om denne forfærdelige ulykke - og jeg var (faktisk) dybt rystet over, at sådan noget kunne ske her i Roskilde. Men ...

- Ja, så går der lige et minut, så ringer biskop Jan Lindhardt fra sit sommerhus ovre i Mols Bjerger og siger: "Paul, har du hørt Radioavisen?" "Ja, jeg har lige hørt det," svarer jeg. "Vi skal gøre noget! Kan du ikke tage derud med det samme og se, hvad vi kan gøre derude?"

Hvad husker du, fra da du lige var kommet ud på festivalpladsen?

Paul Kofoed Christiansen søger lidt efter det rette ord, inden han svarer: - Det, jeg oplever, var ... surrealistisk. Næsten alle 80.000 festivalgæster ligger og sover i deres telte. Rigtig mange af dem opdagede slet ikke, hvad der var sket, fordi mange af dem var skæve og bare drattet om og vågner op om morgenen og

hører om det her. De får så travlt med at finde deres venner, for de ligger ikke altid i de rigtige telte og så videre – så for dem handler det om at sikre sig: "Vores venner, er de blandt dem, som er omkommet?"

- Jeg får så anvist et madtelt, der blev omdannet til at være et krisetelt, hvor jeg som præst kan tale med dem, der måtte have behov for det.

Var du den eneste præst i kriseteltet?

- Nej, vi var flere. Det viste sig, at det kirkelige beredskab fungerede på flere måder, fordi der var præster, som egentlig ikke var med i beredskabet, men havde meldt sig i løbet af natten og var mødt op derude. Det drejede sig om præster, der kom fra en stor cirkel omkring Roskilde, og som på samme tid havde fået den samme idé, nemlig at: her kan vi måske gøre noget. Det kirkelige beredskab var således et lille skridt bagud i forhold til den spontanitet, der havde vist sig blandt de fremmødte præster, og det syntes jeg egentlig var meget positivt.

Livet er stærkere end døden

Et andet kriseberedskab var oprettet på den psykiatriske afdeling på Fjorden. Her tog psykologer, psykiatere og beredskabets præster imod festivalgæster, der var hårdt ramt og eventuelt på vej ind i en psykose. Selv koncentrerede Paul Kofoed Christiansen indsatsen til kriseteltet på festivalpladsen sammen med et dusin præstekolleger, men op ad formiddagen skulle det vise sig, at der var stærkt brug for andet og mere end akut krisehjælp. På initiativ af festivalledelsen blev programmet indtil videre indstillet for at give plads til en fælles ceremoni på ulykkesstedet.

- Ved middagstid ringer Jan Lindhardt til mig igen og siger, at han gerne vil, at jeg går med ud på Orange Scene, hvor der klokken tre samme eftermiddag ville stå 80.000 festivaldeltagere.



- Jeg vil gerne understrege: Livet er stærkere end døden, sagde Roskildefestivalens leder Leif Skov. Festivalen fortsatte derfor efter en ceremoni foran Orange Scene.

Foto: Thomas Olsen, Sjællandske Medier

Jeg husker billedet af Jan Lindhardts rolige ansigt, da han talte til de mange tusind deltagere ...

- Jan var den eneste, der talte, husker Paul Kofoed Christiansen. - Han sagde nogle trøstende ord, og opfordrede forsamlingen til at bede med på Fadervor på hver deres sprog. Efterfølgende sang Marie Carmen Koppel nogle fine, eftertænksomme sange. I dag mindes jeg, at der var så megen nerve og total stilhed ud over pladsen foran scenen. 80.000 mennesker, der havde hørt en drønende koncert, stod nu i fuldstændig stilhed og lyttede til Jan; det var voldsomt stærkt.

Initiativet til ceremonien på Orange Scene var kommet fra Leif Skov, daværende leder af Roskildefestivalen, der om formiddagen havde ringet til biskoppen og fortalt, at festivalledelsen stærkt overvejede, om festivalen skulle aflyses. Kunne man overhovedet fortsætte, nu hvor ni mennesker var dræbt? Han var alligevel nået til den konklusion, at det ville være voldsomt at slippe

80.000 mennesker uforløste ud – lige efter en katastrofe. Det måtte vi på en eller anden måde kunne samle op på, fortæller Paul:

- Så derfor blev der iværksat den ceremoni på Orange Scene lørdag eftermiddag, men også en mindegudstjeneste i Roskilde Domkirke kl. 13 om søndagen. Leif Skov havde haft den refleksion med sig selv, omkring det at skulle aflyse eller ikke aflyse, at: "Nej, jeg vil gerne understrege: Livet er stærkere end døden".

- Og det, synes jeg, passer også rigtig godt i det tema med ondskab, der også er grunden til, at du og jeg har denne samtale – at der er en korrespondance her. Selvom det onde er her, så er kirkens røst og den almene, humanitære røst det også: at livet er stærkere end døden. Og det synes jeg stod rigtig flot dér og blev udfoldet ved, at man fortsatte festivalen og holdt mindegudstjeneste.

I timerne efter ceremonien på Orange Scene blev Paul Kofoed Christiansen yderligere medinddraget i arbejdet med tilrettelæggelsen af

mindegudstjenesten den følgende dag. Et arbejde, der skulle gå stærkt og som bl.a. krævede indbydelse af det officielle Danmark.

- Jeg kan huske, at kulturminister Elsebeth Gerner Nielsen holdt tale i kirken, og Jan Lindhardt holdt, syntes jeg, en blændende god prædiken med udgangspunkt i Salme 139 om Guds nærvær, "Farer jeg op til Himlen, er du dér, reder jeg leje i Dødsriget, er du dér". Det var fine ord talt ind i dette fuldstændige kaos.

De levende hænder

Undervejs vender Paul Kofoed Christiansen tilbage til en samtale, han havde med en fortvivlet, men også vred ung mand om formiddagen efter katastrofen. En samtale, der gjorde indtryk, også på præsten.

- Han var virkelig vred over, at sådan noget kunne ske, fortæller Paul, - og jeg mærkede i ham et "Hvem kan jeg vende min vrede imod?". Der var festivalen, som han følte skulle have passet bedre på dem - hvad der på nogle måder ikke var retfærdigt, men okay - men han rettede også sin vrede imod noget højere og noget større, altså Vorherre. "Hvordan kan Gud tillade det her?"

“

*Det vigtigste er at
lægge øre til og skabe
rum for fortvivlelsen,
skabe rum for vreden,
skabe rum for
magtesløsheden,
skabe rum for
meningsløsheden.*

- Samtidig var han også utrolig fortvivlet over, at han følte, han havde svigtet sin bedste ven. Han havde stået lige ved siden af ham, da ulykken skete. Det er meget svært at beskrive, for der kunne ikke komme et papir ind imellem folk, man var presset fuldstændig sammen. Det havde som sagt regnet meget, så det var en mudderpøl, de stod i, og det var glat, da de blev presset fuldstændig sammen. Han fortalte,

hvordan hans ven blev presset ned, men fik rakt sin hånd op - og han prøvede at trække ham op og redde ham, men til sidst måtte han give slip. "Jeg kan ikke, jeg kan ikke!" - og til sidst blev han presset væk. Han så ham aldrig mere. I live.

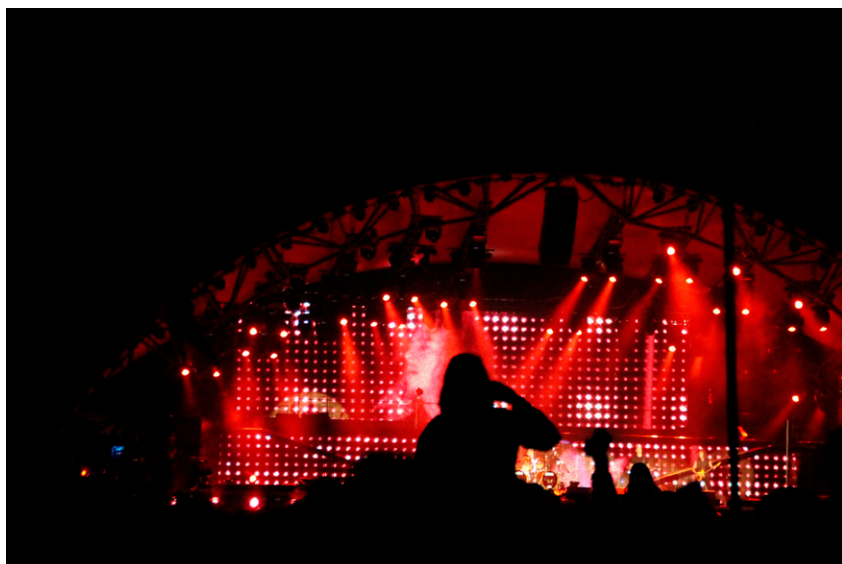
Hvad kunne du gøre for ham, dagen efter?

- Det vigtigste er at lægge øre til og skabe rum for fortvivlelsen, skabe rum for vreden, skabe rum for magtesløsheden, skabe rum for meningsløsheden. Men jeg sagde til ham, at "Jeg kan heller ikke finde mening i det, og jeg tror, at der er nogle gange i vores liv, hvor vi oplever meningsløsheden eller oplevelser af situationer, der er tømt for mening". Det kunne han godt tage ind, at her var der et sådant øjeblik. - Jeg citerede også et vers fra Anne Linnet og Johannes Møllehaves sang om levende hænder:

*Ingen kan nå dig mere,
Her står dine venner,
Hjælpeløst ser vi det sker,
Men vi tror du falder i levende hænder.*

- Det med levende hænder, der rækkes op imod én, og de mest levende hænder, det er så ham, der forsøger at hjælpe ham, ikke? Trække ham op fra mørket, fra døden, men måtte slippe - og så høre det dér vers. Selv om han bliver presset ned, ind i døden, så er der nogle levende hænder, han falder i - og det passer jo også perfekt til Jan Lindhardts prædiken over Salme 139 med, at Gud også er dér, hvor det onde er sket.

- Gud er ikke uden om alt det onde, Gud er ikke uden om det sørgelige, men Han er også i det. Men jeg tror ikke, at Gud vil det onde. Jeg tror også, at Gud kan være magtesløs, erklærer Paul: - Vi taler om den almægtige Gud, men Gud er medlidende - med-lidende - i sådanne situationer. Det er med sin kærlighed, at Gud viser sin almagt. Han holder ikke sin kærlighed tilbage, når det onde sker.



- Så de levende hænder var et af de dér billeder, jeg virkelig tog med mig. Det har jeg levet på siden, og det kan minde mig selv om, at når vi falder, så falder vi i levende hænder. Om vi får et langt eller et kort liv – et godt eller et svært liv – så er der nogle levende hænder for os.

Hvorfor er det vigtigt, at vi som kirke kommer ud, som det skete på Roskildefestivalen?

- Det er vigtigt at vise et nærvær, fastslår Paul Kofoed Christiansen.
- Det er ikke sikkert, at vi kan gøre ret meget, - men alene det, at vi kommer med to ører, der lytter, og nogle hænder, der kan tage om og skabe et rum for den chokerede, det er meningsfuldt.

- Jeg tænker, at vi nok bliver set som repræsentanter for Vorherre, når vi kommer ud, og det er meget sandsynligt, at mange af dem, vi møder i sådanne situationer, slet ikke havde forestillet sig, at kirken ville dukke op her. Men her giver det pludselig mening!

- Jeg kan love dig, at der bagefter var mange i byen, der virkelig erkendte, at: Hvor var det flot, at kirken var der, og at domkirken blev lukket op til en stor mindehøjtidelighed halvandet døgn efter. At kirken viste sin tilstedeværelse, sin med-lidenhed i situationen, ikke? Jeg hørte ikke én eneste kommentar om, hvad kirken dog skulle komme der efter, og skal I nu bare promovere jer, det var slet ikke den melodi, jeg hørte.

Midt i alt det meningsløse

Kaffen er blevet tempereret, men ikke udrikkelig, mens vi har talt. Da jeg nævner, hvad en psykolog engang har fortalt, nemlig at kirken i sine ritualer har noget, som psykologer savner i deres arbejde, smiler Paul med øjnene, idet han løfter kruset:

- Ja, jeg ved, hvor du vil hen, afslører han og bøjer sig diskret ned mod diktafonen på bordet foran ham:



“

I stedet for at være fokuseret på at finde mening var de nu nået dertil, hvor de kunne give slip på kampen for at finde mening og alligevel fastholde et billede af Gud som den kærlige Gud, som også kan vise magtesløshed, men som også er medlidende.

- Og nu laver jeg lige en parentes og springer til Linate-lufthavnen i Milano i 2001.

Den 8. oktober 2001 omkom 119 mennesker på et splitsekund. Et skandinavisk fly fra SAS er lettet, og lige i det øjeblik kommer et lille Cessna-fly på tværs i tågen og rammer flyet, som eksploderer, styrter til jorden og kurer ind i en stor hangar. Alt blev smadret. Totalt kaos.

Ordene er Paul Kofoed Christiansens. Næste morgen befandt han sig sammen med adskillige skandinaviske præster, psykologer

og andet kriseberedskab i et fly på vej til lufthavnen i Milano, hvor den værste ulykke i SAS' historie var sket. Ombord var også familiemedlemmer til de omkomne; de havde brug for ham som præst til at stille spørgsmål til det uforklarlige og meningsløse. Alle pårørende fra de skandinaviske lande blev indlogeret på et hotel, der var ryddet og gjort klar til dem, og på ulykkesstedet i lufthavnen gjorde Paul klar til at lede en mindstund med udsigt til det fuldstændig smadrede fly.

- Der var en far, der knyttede sine næver op imod himlen og forbande-

de Gud, og der var en anden far, der stod med en lille datter på armen, og jeg kunne høre datteren spørge: "Far, tror du mor kan se mig nu?". Det var meget voldsomt, fortæller Paul. - Andre var fuldstændig tavse, chokerede, havde ikke ord, men udviste en eller anden form for et nærvær.

- Det gav mening, også midt i denne fuldstændige stilhed på den frygtelige plads i Linate Lufthavn, at henvende sig til noget, der er større end os selv, og bede om et gudsnærvær og en hjælpende hånd fra Gud i denne situation. Folk græd jo, men her midt i dødens forgård er der også en hjælp at hente ved, at vi alligevel ikke er alene. Gud er også her, hvor folk skriger og forbander Ham.

Da de efterladte var vendt hjem til hotellet for at modtage krisehjælp fra de skandinaviske landes beredskaber, talte Paul Kofoed Christiansen bl.a. med en familie, der havde mistet deres søn, svigerdatter og to børnebørn. Familien havde spurgt til, hvor meningen var i det, der var sket.

- Jeg sagde til dem: Når vi er færdige med samtalen, så gå op på jeres værelse og brug noget af natten til at reflektere over det, jeg nu siger. Jeg tror ikke, at der er nogen mening i det her. Tænk, hvis der var en mening? - det ville næsten være det værste, for så er Gud den onde, der ville tage alt liv væk fra jeres familie. Sådan er mit billede af Gud ikke. Det er tømt for mening, det her.

- Den næste morgen kom de ned, takkede for samtalen og sagde, at det havde været en hjælp for dem. I stedet for at være fokuseret på at finde mening var de nu nået dertil, hvor de kunne give slip på kampen for at finde mening og alligevel fastholde et billede af Gud som den kærlige Gud, som også kan vise magtesløshed, men som også er med-lidende. I er ikke alene i jeres sorg.

- De havde håbet, at jeg kunne sige noget meget autoritativt om Vorherre, der kunne skabe lidt ro i kaos. Men hvis jeg havde gjort det, så tror jeg, at deres gudsbillede var ødelagt fuldstændig for resten af livet.

Fællesskabet, der rækker ud

Hjemme i Danmark var der også brug for at samles ved en mindegudstjeneste i Københavns Domkirke for ofrene for flyulykken i Milano. Paul Kofoed Christiansen deltog, og også her kunne han mærke på deltagerne, hvad det er, gudstjenesten kan give, når det meningsløse er sket:

- Jeg tror, det var teologen Rudolf Bultmann, der engang blev spurgt, hvorfor han gik i kirke, og han svarede: Jeg går i kirke for at høre det, jeg ikke kan sige mig selv, indleder Paul. - Under mindegudstjenesten havde jeg siddet ved siden af en psykolog, jeg kendte. Da vi gik ud af kirken, sagde han til mig: "Hold da kæft, jeg misunder jer. For vores arbejde, det er at gå ind og bearbejde indeni mennesker, hvad der er sket - men her er I i stand til at lægge

noget fra jer. Det er en helt anden tilgang." Han kendte ikke de salmer, vi sang om lyset og mørket, men var voldsomt optaget af salmernes sprog; det kan jo sige noget, som vi andre ikke kan sige.

- Det er også derfor vi har en lysglobe i domkirken. Den bliver også brugt, som ved katastrofen på Utøya eller hvor fire unge mennesker kørte sig ihjel her uden for byen. Der er brug for rituelle steder, og der er kirken helt oplagt.

- Det har været en balancegang efterfølgende, om hvor meget kirken skal fylde - som da vi i årene efter ulykken etablerede Stilhedens Katedral på festivalpladsen. Men ved Roskildefestivalen, der var det jo det modsatte, der skete; for ofte kommer kirken og siger, at vi kan tilbyde jer noget, men her var det festivalledelsen i deres magtesløshed, der henvender sig til Jan Lindhardt og siger: "Kan I hjælpe os? Vi vil gerne markere, at livet er stærkere end døden. Vi har brug for jeres hjælp."

- Og kirken kom med lige med det samme. Dér vidste de, hvor de skulle henvende sig. Også selvom det måske ikke lige var de mennesker, der sad og sled på kirkebænkene søndag efter søndag, - men her gav det virkelig mening at komme.

FAKATABOKS

Paul Kofoed Christiansen, 70 år. Pastor emeritus. Har været sognepræst ved Roskilde Domkirke i 31 år. Som et særligt arbejdsområde har han været med i etableringen af det første kirkelige kriseberedskab i Roskilde og Lolland Falster stifter. To gange har han været i aktiv tjeneste under katastrofer: Roskildefestivalen i 2000 og i forbindelse med flyulykken i Linate Lufthavn i Milano i 2001.



Foto: Privatfoto

Den 8. dødssynd

Tekst: Lone Uldall Jørgensen, sognepræst i Sct. Peders Sogn, Slagelse

Siden Middelalderen har de syv dødssynder været kendt som hovmod, griskhed, utugt, misundelse, fraseri, vrede og dovenskab – og skulle man i dag tilføre en 8. dødssynd, som denne bogs titel lyder, ja så kunne et godt bud ifølge Ole Hartling være det menneskesyn, som vi kalder for *tingsliggørelse*.

I bogen giver Ole Hartling et godt og grundigt indblik i det menneskesyn, som ifølge ham er så farligt, at det fortjener at blive kaldt den 8. dødssynd. *Tingsliggørelse* er et menneskesyn, der sniger sig ind på os bl.a. gennem sproget. *Tingsliggørelsen* gør det ved os, at vi kommer til at betragte vores medmennesker – ikke som jævnbyrdige skabninger, men som *ting*, som et middel, som noget, der kan *håndteres*. Og deri ligger det onde.

Det er typisk for vores tid, at vi gerne vil have magt over tingene, og mange af os har vænnet os til at have en rationel tilgang til livet, for vi vil netop gerne kunne håndtere tingene. Men når det kommer til menneskesyn, så er det en farlig tankegang, for mennesker er ikke ting, og vi kan ikke bruge den rationelle tilgang, når det gælder medmennesket. Når vi ser på medmennesket, må vi lægge det rationelle fra os og se med hjertet og ikke med hjernen.

Igennem bogens 10 kapitler belyser Ole Hartling områder, hvor mennesket ikke betragtes som en jævnbyrdig skabning, men som en ting – som noget, der kan håndteres. Hans baggrund som læge markerer sig tydeligt, idet flere af de eksem-



pler, han bruger, netop stammer fra sundhedsvæsenet.

Ole Hartling har i de senere år markeret sig som modstander af aktiv dødshjælp, og i bogens sidste kapitler kommer dette emne under grundig behandling, og også her gives en række fine eksempler på, hvordan sproget påvirker os, og hvordan tingsliggørelsen kommer snigende og på den måde kommer til at præge manges holdninger til dette emne.

Prøv fx selv at svare på dette spørgsmål: *"I Holland har det siden 2001 været lovligt for praktiserende læger under visse omstændigheder at yde aktiv dødshjælp til alvorligt syge patienter, der lider ubærligt og ikke har nogen udsigt til forbedring. I Danmark diskuteres det i øjeblikket, om aktiv dødshjælp bør lovgives. Bør det efter din opfattelse være tilladt for læger at yde aktiv dødshjælp, hvis en alvorlig syg patient frivilligt og velovervejet anmoder om det?"* (side 103)

70-80% af Danmarks befolkning vil kunne svare ja til dette. Men præ-

missen for dette spørgsmål er helt forkert, siger Ole Hartling i bogens sidste kapitel, for selve spørgsmålet er formuleret med så mange værdiladede og ikke-neutrale ord, at svaret lægges i munden på os – vi kan næppe være uenige, og vi kan dårligt se dilemmaet, og lige præcis dér bevæger os ind på en farlig kurs: når etiske dilemmaer forenkles i en sådan grad, at de helt forsvinder. Derfor må den rationelle måde at tænke på lægges til side, når vigtige etiske spørgsmål skal besvares – for de skal ikke besvares med hjernens sprog men med hjertets.

Bogen er et godt indspark i den etiske debat, der aldrig bør forstumme. Den er velskrevet og en fornøjelse at læse. Ole Hartling kan sit stof. Og den vil være et glimrende udgangspunkt for studie kredse, samtaler og debataftner.

FAKTABOKS

Ole Hartling er læge, har haft mange tillidsposter og bl.a. været formand for Etisk Råd. Han er en flittig deltager i den offentlige debat, hvor han har skrevet om tro, etik og menneskerettigheder bl.a. i Kristeligt Dagblad. Mange vil kende Ole Hartling gennem hans mange foredrag rundt i landets sognegårde.

Den 8. dødssynd
Kristendommen ifølge ...

Eksistensen, 2020

Pris: 120 kr.

ROSKILDE STIFT INVITERER TIL RETRÆTEKURSUS FOR PRÆSTER:

Skabt i Guds billede

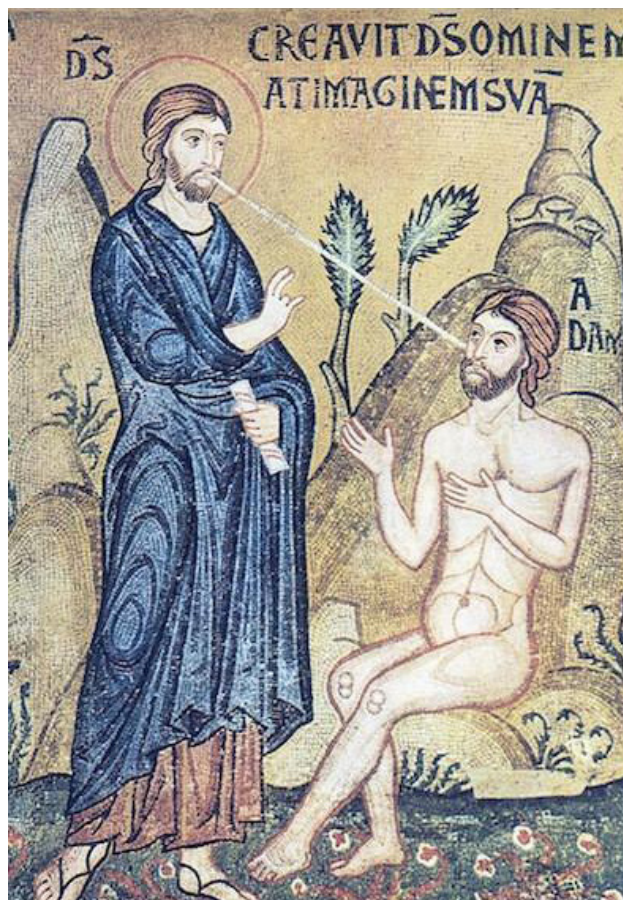
Det kristne menneskesyn bygger på den forestilling, at vi er skabt i Guds billede. Tager vi denne tanke for pålydende, bærer vi i os som det inderste i vores væsen en lighed med Gud. I denne identitetskerne er forankret en samhørighed med Gud, og vi må tro og have tillid til, at den også er skabende og dannende.

Heraf opstår menneskets evne for medfølelse, taknemmelighed og glæde. Herfra kommer vores længsel efter Gud, - og her mærker vi Guds længsel efter os. På denne retræte vil vi - hver for sig og i fællesskab - sætte ord på erfaringen af gudbilledlighedens dannende kraft i vores liv.

Vi følger gennem retrætedagenes rytme af refleksion, andagt og hvile det spor, som bøn og meditation sætter. Vi vil lade Bibelen tale gennem lectio divina, og vi vil spørge til sakramenterne som døre til fordybelse af relationen og genkendelse af Guds billede.

Der er tale om et retrætekursus, hvor der - ud over tid i stilhed og hvile til bøn og meditation - også indgår en fælles undersøgende refleksion over tema. Retrætekurset kræver ingen særlige forudsætninger, men lyst og mod til at se på sit liv og sit arbejde i gudbilledlighedens perspektiv.

Arrangør og retræteledere: Sognepræst Helle Brink og uddannelsesleder på FUV Peter Ruge.



HVORNÅR?

Mandag den 4. januar kl. 12.00 - torsdag den 7. januar kl. 13.00.

HVOR?

Ådalen Retræte, Gl. Viborgvej 400, 8920 Randers NV

HVAD KOSTER DET?

Deltagerprisen ligger på 2.300 kr., som kan betales af kirkekassen. Der gives tjenstlig kørsel og tjenestefri til retræte én gang årligt til præster i Roskilde Stift.

HVOR TILMELDER VI OS?

Tilmelding til Helle Brink på HEBR@KM.DK senest den 20. november

KONFIRMAND- TRÆF 2021

*Tekst: Stinna Ahrenst, Religionspædagogisk konsulent i Roskilde Stift
Foto: Rasmus Birkerød*



Konfirmandtræf gennemføres i foråret 2021, men ikke som vi har været vant til tidligere. I år foregår konfirmandtræffet ude i sognene, da vi ikke kan mødes i domkirken på grund af corona'en.

Undervisningsmateriale

1. november 2020 modtager præster og undervisere undervisningsmateriale. Det bliver materiale til én undervisningsgang, altså 2 x 45 minutter. Undervisningen omhandler centrale dele af kristendommen og vil bl.a. lægge op til, at hvert hold laver en lille del af et større produkt, som samles og formidles som ét samlet produkt lavet af Roskilde Stifts konfirmander.

Tema

Vi arbejder på højtryk for at finde emnet og udarbejde et materiale, så I vil høre nærmere, så snart vi kan fortælle mere.

Få besøg af Rollespilsakademiet

Man kan som tillæg til undervisningsmaterialet i år tilkøbe et besøg fra Rollespilsakademiet

et, som de andre år har stået for den praktiske afvikling af konfirmandtræffet i domkirken. Besøgets indhold er udviklet i samarbejdet med arbejdsgruppen bag Konfirmandtræf, og Rollespilsakademiet vil levere et lærerigt og engagerende undervisningstilbud.

HVORNÅR?

I kan få besøg af Rollespilsakademiet i løbet af januar, februar eller marts måned 2021. Det aftaler man individuelt, så besøget passer ind lokalt.

HVAD KOSTER DET?

Sognet betaler selv 1.500 kr. pr. hold (max. 25 konfirmander) for et besøg af Rollespilsakademiet. Stiftsrådets tilskud til Konfirmandtræf betaler resten.

TILMELDING?

Tilmeldingen vil blive åbnet 1. november på DAP'en. Der er plads til 35 hold i alt, og tilmelding vil ske efter først-til-mølle-princippet.